
C. NILSSON
LUND

Nordisk
Hjälta Prydnad,
Af
GULLRINGAR,
Dem mann fordom
burit,
Så wäl på
Armar och Händer/
Som
Fingrar;
Jämte bifogade figurer, i mögjeligaste
kårthet, beskrefwen
Af

ERIK JUL. BIÖRNER,
Kongl. Antiquitets Archivi
Assessor och Translator.



Tryckt i Stockholm af JOH. LAUR. HORRN,
Kongl. Antiq. Arch. Boktryckaren. 1739.

SWEA RIKES
Höglåfliga
Och
Frägderika
Ridderskap
Samt
Adel.

Särdeles
Denna stora
Swea Riksdags
Owälduga
Landtmarskalk,
Högwälborne Grefwe,
Herr Karl Göstaf
TESSIN,
Af Bo etc.
Konglig Öfwer Häf-
INTENDENT.

Högwälborne Grefwe,

Herr Karl Emil.

Leyonhufwud,

af Gråfsnås,

General Major

Och

Öfwerste för Södra Skån. Cavall.

Högwälborne FriHerre,

Herr Erik Oxenstjärna,

af Eka,

Krigs-Råd,

Samt

Wälborne RiddersMann,

Herr Nils Liljehök,

af Fårdala,

MAJOR

wid Östgöta Infant.



EJ förutan besynnerligit öde och betydelse, har wäl det hänt, at just något förr, än denna Högläfliga RiksStåndernas stora Samankomst, skulle förkunnas, ja och redan hade nått sin början, äfwen då, alla Konungars Konung, mände et särdeles Tekn, af Sin tilämnade wälsignelse, pålysa, så wäl medels et Swenskt Gullminerals uptäckande, som och medels några sällsynta Gullringars upfinnande, hwilka ju sådana äro, som af forna Swea och Göta Kongar, Hjältar, Riddare och Kämpar etc. blifwit til

Fri-

Frihets, Heders, Segers och wennskaps tekn, uppenbarliga burna och brukade.

Ty så wäl deßa nya Gullfynder, som och wårt kjära Mannahems, upädlade och hurtiga Mannawett, synas wara nog säkra förebådande märken, til någon gyllende och snart tilstundade tid, då Swea Öfwerhet, Herrar och Undersåtare, ej allenast med flera gyllende Rikskattar, utan och, om ej, såsom fordom skjedde, med gyllende Hjälta och Riddare Ringar, doch med gyllende Sällhets, Segers, Heders och Sämjas förmåner, warda begåfwade.

Därom alla redeliga Swenskar, det är, hwar och en, som någon ädelmodighet eger, och eljest är manns make och mann uti bröste, må enhälleliga wår Milderika Himla GUD, hjärteliga bedja och anropa, samt tillika innerliga önska; åra, lycka och wälgång, skje wår Fridrika Konung, wår

Huld-

Huldrika Drottning, samt alla Swea Rikes Högl. och wälsinnade Ständer.

*** *** ***

För Swea Rikes Högloflige Ridderskap och Adel, samt för Eder, Högwälborne Herrar Grefwar, Hög och Wälborne FriHerre och Riddersmann, frambringar jag, som wid tjugu åhrs tid, warit de Nordiska Daters och åreminnens oförtrutna Tålk, i djupaste ödmjukhet och wördnad, deña lilla Skrift, om wåra Hjältemodiga Förfäders Ringar, dem mann både längesedan och nyliga, har, utur sjö och jord, oförmodeliga upfunnit, af hwilka ochså de senare, äro allaredan af Högloflige Riks-Ständerna, för Antiquitets Archivum, nådgunstigt inlösta, samt wärkeliga inskaffade.

Och ehuruwäl en och annan forn älskare, för särdeles Nåd och Heder, skulle erkjänna, om han, såsom fordom dags, blefwe äfwen denna tid, af någon Hjälte och Riddare, begåfwad med

med en liten Gullring, som droges af en större Armring; doch som denna Ringe gåfwa, långesedan är komen i obruk, och altså nu mera föga anständig, så skall och det, ej för mindre Nåd och Heder, af mig skattas, om detta mit håfda arbete, hos så Höga och Förtråfliga Herrar, Grefwar, FriHerrar och Riddersmänn, kunde i något endaste mål, winna et önskat behag och godtycke, såsom jag ochså själf, oaflåteliga lefwer

Högläfliga
Ridderskapets och Adelens/
Högwälborne
Herrar Grefwernas / LandtMarskalkens
Och
General Majorens /
Samt
Hög och Wälborne
FriHerrens och RiddersMannens

allraödmjukaste och wördsamaste
tienare
E. J. Björner.



Företal.

När jag om wåra hedna Nordländingars Ringar tänkte at skrifwa, om hwilkas ålder samt bruk många wettgiriga männ haft åtskilliga och oensa tankar, af tilfälle, at twå stora Gullarmringar blifwit, jämte åtta smärre, nyliga upfundne; då ihugkom jag och wäl det, at något i anmärkningarna til Asmund Kämpabanes Saga, är om de sama wordit anfört, så at en och annan torde mena, at det nu mera wore onödigt denna saken widare förbättra. Men emedan jag seder-

mera under hwarjehanda Skrifters nogare genomläsande och betrachtande, har funnit flera efterdömen och skjäl, som denna saken beträffa och uplysa, och altså at den sama, tyktes böra i ganska många mål omständeligare utföras och afhandlas; dy hoppas jag, at detta mit wälmenta arbete, ej aldeles warder förutan slikt tycke och omdöme, det wettgiriga fornälskare och beskedelige bokadömare, deßa saker godwilligt pläga lemna och tilägna.

Torquemur miseri in parvis premimurque, Labores
Ut se pretio redimant, verumque professæ
(Turpe) silent artes, viles inopesque relictæ.





EMedan på wåra förfäder de *Scyther* / *Geter* eller Göter och Ryswerboar / den wälsignelse har egenteliga träffat, som dem af Noach eller Nokwe, genom Japhet eller Fornjoter / efter Guds behag, besynnerliga meddelas månde, at Gud wille utwidga *Japhet*, och låta honom bo i *Sems* hyddor / och at *Canaan* skulle wara hans träl *a*); Altså hafwa berörde wåra Förfäder komit här

a) Nockwe och Snikar eller Berghelmer, kallas Noach i Edda / för det han stadnat med sin Nocka eller Fartyg på berget Arrat ; Fornjoter heter Japhet, emedan han / efter Sagobrottet om Norriges upfinnelse / har både warit den forna Oter eller Othen / som och njutit den forna eller första färden til Norden, dårföre honom och Njords eller Nores namn tilkommer / såsom Norlands, Gotalands eller Gotunhejms första bebyggare, det åfwen Edda antyder / i hwilcken ochså flera sådana namns twetydighet finnes. Noachs wälsignelse har särdeles wisat sig på wåra Scyther / Cimmerier och Celter eller Galler / emedan de åfwen långt förr / och tillika med de Græker och Romare hafwa inrättat de största herrawälden, nästan öfwer hela Europa, och en god del af Asia och Africa, hafwande redan förr Trojanernas tid underkufwat de Græker både i Grækeland och mindre Asien ; dårhos besuttit genom sina Thußar eller

Thuscer

i Norden til at ej allenast, allraförst sittja i ro/ och dårföre, förr ån andra Europæer, inråtta et fast regimente, utan och fölgachteliga, såsom råtta Attlåndare/ åttborna månn och Ufwerboar *b*); de åldsta och långlifwasta *c*) samt första och bekantasta utfårdsmånn och segerwinnare i Europa, Asia och en del af Africa, hålst sedan de jåmte hernad och herjande/ månde nödwåndigt idka handel ifrån deras dårtil allrabelågna-

Thuscer och Teutoner samt Cimmerier eller Umbrer &c. hela Tyßland och Italien / förrån Rom wart bygt/ samt sedermera åfwen förstört de Romares wålde/ först småningom genom sina Galler och Cimbrer/ sedan aldeles genom sina Göter. Hwilket alt åfwen i gemen på de Europæer/ efter den lårda Bechmans ord i Anall. hist. p. 24. år i wår tid tåmeliga wål sannat/ medels deras widlåndigaste commerce, såsom fordom/ medels det Romerska wåldets utwidgande/ öfwer Asien och Africa. Och bor altså Japhet i Sems hyddor, hwars afföde twårt emot/ aldrig har/ anten haft fast fot i Europa, eller och någonsin tånkt dåruppå Om Japhetidernas inryme af Guds Församling, såger och Bechman, at Noachs wålsignelse ej kan förstås/ emedan Chams efterkomare åfwen haft lika frit inryme eller tilkomst. Förbannelsen har allmånt tråffat alla Africaner/ hwilka merendels haft et trålachtigt sinne/ och aldrig inråttat något stadigt wållde/ åt minstone hafwa de haft af utlåndingar/ hålst de Europæer/ sina Kongar/ sådana som fordom de Perser/ Ptolomæer/ Græker/ Romare/ Saracener/ nu Turkar/ Araber och flera.

b) Hwilket alt af Platone, Diodoro Sic. Herodoto &c. Homero, Hesiodo, Geographo Ravennate, Nicephoro Gregora &c. om Attlåndingarna, Scytherna, Ufwerboarna; af Cæsare, Tacito, Jordane, Procopio, om Sveverna, Swenskarna, Göterna och Thuliterna &c wåra Herrar Rudbeckar i Atlantica och Atlantica illustrata, Prof. Lagerlöf i Commentario in opus Svethiæ antiquæ & Novæ, Prof. Nettelbladt i Schwedische Bibliotheque, och jag i Inledningen til Sagorna/ samt i Företalet til Kåmpa-daterna/ endels widlöfteliga/ endels kårteliga hafwa bewisat.

c) At Fåderna i Österlanden efter floden lefwat öfwer 2. til 400. åhr/ altil werldenes åhr 2500. såsom den H. Skrift medgier/ och i synnerhet wåra Nordlåndingar så förr som efter Christi födelse warit fram för andra i werlden de långlifwaste, och kunnat altså wida i werlden mycket utråtta/ det har jag i Skriften om Nordiska urfåderna bewisat.

lägnaste Sjö *d*) Bergs och metall-rika ort, så hafwa de, sägjer jag, följagteliga tillika begynt, af heroiskt och berömgirigt ädle / emedan de och därföre altid döden föracht at, efter Bartholini bewis i Antiqq. Dan. til at själfwa bära wißa ögonstickande och sinnebildande tekn / både af bekomen frihet / jämwäl af deras förwärfwade tappra dater / samt tillika därmed så wäl begåfwa andra, de där sig om dylika dygder och förmåner welat frimodigt beflita, som och lemna efterkomarna påminnelse och tilfälle at beflita sig om egenlika heder och förmån, til fäderneslandets stora nytta.

Ibland deßa dyrbarheter, hafwa altså Ringar warit de äldsta och gagneligasta / dem nämliga mann ifrån urgamla tider har brukat på armar / händer och fingrar / i lika affsicht, nämliga til hederstekn / segers och strids lön / bland ättborna männ Hjältar / Förstar och Kongar / hwarom Livius l. 10. Juvenalis Sat. ult. Polybius Mil. Rom. Svetonius de Caligula c. 52. Isidorus l. 9. Origg. Carolus Magnus in Capitulis & Constitutionibus, samt eljest andra scribenter kunna läsas, de där särskilta böker och anmärkningar om Ringar i gemen / hafwa lätit utgå, såsom Bartholinus de Armillis; Casalius de insignibus, Annulis, Fibulis; de la Chausse de Vasis, Bullis, Armillis, Fibulis; Kirchmannus, Longus, Gorlæus Kornmannus, Licetus de Anulis &c. &c. &c. finnande

 jag

d) Detta har ej allenast Rudbeck i Atl. hälst T. 3. pp. 273. seqq. 308. seqq. 314. seqq. både af Tacito de *Svionum civitatibus*, quæ in *ipso mari*, præter *arma* & *viros*, etiam *classibus valebant*, och andra så ut / som inländska scribenter / utan och den lärda Professor Bajer i Petersburg in Actis Petrop. T. 4. p. 299. seqq. tämeliga uprichtigt bewisat och besannat.

jag, at desza ringar, såsom och halskedjor, blifwit i Europa allraförst af wåra Yfwerboor och deras afkomare Thuscerna och Celterna brukade, och sedermera åfwen af deszas åttmänn de Latiner och Græker *e*); såsom och deras första ålder tilskrifwes Herculi eller och Jovi, i så måtto, at sedan denna bundit Prometheus wid en klippa

e) Ty aldenstund först / de gamla Latiner hafwa kallat Armringar, åfwen som wåra Yfwerboar/ *armeas* och *armillas*, af armo, och detta ord warit/ under Roma florenti, ej särdeles brukeligit/ utan urgamalt och urmodigt samt främande, hälst Romani därmed ej förstått bara armar, utan egenteliga bara axlar, efter Festi utsago/ som påstår ochså/ at armillum eller en winbytta, warit således kallad/ emedan hon bars af armo, id est humero; det och Vossius i Lex. Etymol. bestyrker/ sägjande tillika med Servio, at arma proprie quadrupedum sunt, samt med Scaliger ad Varron. at Græcorum ἀρμὸς betyder i synnerhet humerorum cum brachiis commissuram; så at åfwen andra tro/ at arma eller wapn härstama af armo, för det de på axlarna buros och hängdes/ där likwäl armarna hafwa mäst at gjöra med wapnen, så framt eljest af sådant potiori någon denominatio warit skjedd/ hwilket wäl synes likligit. Därföre ej allenast de Latiner i synnerhet kallat skjeps kablar och ankar troszar, armos (emedan de/ såsom skjeps armar pläga gripa til lands och sjös) efter Plauti, Ciceronis, Columellæ och Plinii intygande/ utan och sådana kablar samt tråszar/ heta fölgachteliga hos de Græker ὅπλα, det är wapn, jämför Voss. l. c. så at ochså de 70. Tålkare til Gen. 38: 18. 25. kallat där Ebr. ordet פתיל (eljest armillam) ὁρμίσκον, den ochså Ramiserius in Comment. in Cant. p. 122. påstår wara brukad näst ofwan handen, hwarom ochså Bartholinus l. c. p. 80. seq. som antyder af Ebræiska ordets betydelse/ at sama ring warit wriden eller flätad; seende altså ej eller osannolikt ut/ at detta ord ὁρμίσκος eller ὅρμος komer af arm, hälst det bör härledas af ὁρμάω, impetu feror, cieo violenter, å Göt. härra, ὁρμὴ impetuosus motus, & simpliciter motus bellicus, hwilket alt ju särdeles armarna tilkomer; doch blifwer ochså berörde ord/ af några auctoribus, hälst Commentatoribus och Glossatoribus, tagit för collare, såsom de åfwen gjort med andra armringa namn. Emedan för det andra de Romare ochså i ställe för armus, hafwa öfwer alt brukat brachium, lacertus och ulna, å Gjötiske al, aln, alboga, därföre och Plinius,

Priscia-

på af wårt Scythiska berg Caucasus (eljest af sjelfwa Scytherna hos Plinius, kallat Graucasus, med uttydning af gråasen / för des gråa och hwita / det är, gamla och rimachtiga snjö / hwarom förutan Sheringham i Origg. Angl. pp. 202. 230. äfwen Rudb. Atl. T. 2. p. 155. seq. T. 3. p. 212. 447. 601. 605. härliga handlat) och låtit hans bröst eller lefwer huggas samt fråtas af en örn / har han enteliga, för sin emot Jupiter bewista trohet, blifwit, genom dennas tillåtelse, af Hercule löster, med detta förord, at han skulle til slik händelses åminnelse, båra en järnring, som gjordes af des båijor med en sten uti,

Priscianus, Vopiscus samt andra / kalla armillas, *brachialia*; Altså synas de äldre Romare eller Latiner hafwa haft / anten både ordet armus och sjelfwa armillas med deras bruk / af sina Aboriginibus, de Umbrer / Sabiner och Tuscer / hwilkas 12. st. Lucomones, å Götisko Lag eller Lagsmänn / woro de Romares förnämsta Läromästare i Lag och Guda cerimonier; härstamande deßa alla af wåra Scythiska Thußar och Cimbrer eller Cimmerier &c. det jag sökt bewisa i min Inledning til Sagorna pp. 30. seq. 62. därest ochså af mig et särdeles urgamalt Thusciskt ordaspråk är / efter orden å ren Götisko, uttydt. Deßutan har / ej allenast den berömliga Praschius jämte flera / sökt til at bewisa / at Latinska språket komit af Tyskan / i det ofwannämde Thusci skola warit Tyskar; utan den förträffeliga Morhof har ochså / ense med honom samt wår Stiernhielm och Rudbeck, en stor hop Latinska fornord af Celtiskan eller Scythiskan hänlett. Eller och hafwa de Latiner fått ofwannämde ord armus och sjelfwa armillas, af de ankomne och herskande Galler / dem den lärda D. Jac. Car. Spener måste i Introd. in Geogr. Germ. rent ut tilstå wara från wår Nordiska ort komne; blifwande denna mening häraf styrkt / at när aureæ armillæ, jämte torquibus och anulis, allraförst warda af de Romare nämde såsom Konga och Höfdinga Zirater, då omtala de och / huru både Thusci eller Hetrusci och Sabini hos Dionys. l. 2. Liv. l. 1. c. 3. Florus l. 1. c. 1. samt Galli eller Galatæ hos Polyb. l. 2. Plutarch. Parall. min. c. 15. Gellius l. 9. c. 33. haft dem ganska stora, digra och öfwerflödigt många, jämf. Diod. Sic. l. 5. där han äfwen om Gallis handlar. Ty kallades och Thusci samt Galli hos de Græker af herörde Dionysio

uti, som togs af ofwannämde berg; gifwande han sedan Herculi det rådet, at fara til wåra Yfwerboar/ hos hwilka han af Atlante fick **gulläplen** eller **runorna**/ hwarom Rudbeck T. 1. pp. 346. 858. T. 2. c. 2. och T. 3. c. 1. hälst p. 265. jämför Sonens Atl. Illustr. p. 78. seqq. Hwaraf hänt, at **efterkomarna** / detta efterdöme följande, hafwa til Promethei **åminnelse**/ äfwen burit slika ringar. Och at **denna berättelse** om Prometheo, ej är just en blått fabel eller skräcksaga, utan heldre en **wärkelig förblomerad sannings saga**/ på **wåra Yfwerboar** lämpad, det bestyrkes ej allenast af Rudb. T. 2. pp. 555. 561. äfwen medels wåra **egna Sagors samanskämelse**/ utan och **först** af Peringskiöld i notis ad vit.

sio l. c. samt Strabone l. 4. Geogr. per excellentiam, χρυσοφορῦντες, det är gullbärare, just såsom wåra Kongar hos Skalderna och Sturleßon på många ställen. Jag finner ochså at Scheffer i Skriften de Torquibus pp. 7. 36. 53. 55. seqq. har noga sökt bewisa/ at de Romares Numina eller Idola och Imperatores, ej haft armillas och torques förr Justinum och Torquatum; ja ej eller de Græker dem brukat/ så at Herodianus c. 5. straffat Heliogabalum för det han/ af förachtt til de Grækers och Romares maner/ warit en περιδεραίοις τε καὶ ψαλλίοις κοσμούμενος; såsom och Strabo L. 4. håller sådan Zirat för Kwinsk och kallar den sama ἀνόητον καὶ ἀλαζονικόν τι. Twärtemot antyder Scheffer locis cit. at detta Ringaprål warit Celtarum, Gallorum, Scytharum, Persarum och Barbarorum proprium gestamen; så at de Romare hafwa/ efter Livii ord L. 36. c. 40. ej allenast hembragt under P. Cornelio Consule af de öfwerwundne Boijer eller Galler/ 1470. torques, utan och/ efter sama auctoris ord L. 33. c. 22. dem/ såsom ganska rara och kåstbara upsatt in Capitolio, Jovi til gåfwa/ jämför Polyb. hist. 11. och Varro de vita pop. Rom. L. 1. Eljest omtalar ochså Scheffer af Gorlæo, några Götiska mynt/ hwilka såsom i Hispanien slagna/ ej allenast runorna As, Ahs &c. utan och Götiska Konunga ansichten och torques skola hafwa/ bewisande och emot Tacitum sjelf / at Cherusci, Svevi och Sicambri, haft gull och silfwer samt torques, dem Drusus bortfört/ och de sjelfwa sig förskaffat

af

vit. Theod. p. 468. nämliga at som wår Nord warit mycket frugtsam på folk / men därhos ofta mager på säde/ blifwande dy inwånarna twungne at flytta och herja på andra länder ; Altså synes och sannolikt, at de gamla med ofwanbemälte fabel om Promethei eller Oggs, Japhets sons, (se min Prodr. p. 11.) fängslande af den allsmägtiga Jove, men doch frälsande af den stridssama Hercule, hafwa syftat på wår Nord / sålunda, at sedan wår Japhetiska slägt, blifwit wid wåra Nordiska snjöberg af hunger utmagrad, och nästan så uttynad/ at hon til stor del å sidstone wart örnar och gamar til mats, då har enteliga den bästa kwarblefna hopen/ anten själf af et Herculiskt och heroiskt mod, eller och af en des Herkälle eller Herhöfding / Hermann och Herreker upmanad, begynt, at med wapn bana sig wägen in uti andra länder, där blidare himel och frugtsamare jord war til finnandes ; Sedan och häraf, at Tacitus Germ. c. 31. berättar om wåra

af finitimis (i Norden och Österlanden) såsom ej allenast privata utan och publica dona.

Af de Græker kallades deßa armillæ merendels βραχίονα, περιβραχιόνια och ψέλλια eller ψάλια, såsom af Dionysio l. c. i orden: τῶν ψαλίων ἃ περὶ τοῖς ἀριστεροῖς βραχίοσιν ἐφόρουν, καὶ τῶν δακτυλίων. At de rätt och egenteliga warit kallade Στρεπτοὶ, tror jag ej aldeles / emedan detta ord af de äldsta och bästa scribenter brukades om torquibus, af halsen hängda / ἀπὸ τοῦ στρέφεσθαι, a *torquendo*, se Xenoph. l. 1. Cyrop. i orden: de hade στρεπτοὺς περὶ τῇ δέρῃ καὶ τὰ ψέλλια περὶ ταῖν χεροῖν Strabo l. 4. sägjer om de Galler: περὶ τοῖς τραχήλοις στρεπτὰ ἔχοντες, περὶ δε τοῖς βραχίοις καὶ τοῖς καρποῖς ψέλια ; Plutarchus in vita Artaxerxis : ὁ βασιλεὺς δέδωκε, καλὰ στρεπτὰ καὶ ψέλλια. Altså emedan Gellius åfwenwäl

Götiska slägtingar de Catter, at likaledes (som ofwantil är berättat om ringar til Promethei eller och Herculis åminnelse brukade) alla deras starkasta männ hafwa burit hwar sin järnring / skjönt det war för detta fälket skymfeligit / såsom Nb. et band eller båija / til des de hade sig därifrån löst medels något fiända dråp. Lärande wäl på detta sättet, den sågn hithöra, som af de gamla Græker hos Herodot. l. 4. c. 8. anföres om wåra Scythers härkomst wid den kalla Botnsjön eller Pontus, då Hercules ditkom, såsom til en ödesort/ och måtte hafwa frusit ihel etc. hwarom Rudbeck omständeliga handlar T. 3. p. 697. seqq. jämför Diodori S. berättelse om wåra Atländingar i T. 2. p. 55. och berörde T. 3. p. 216. seqq.

Som

wål uttyder στρεπτὸν per circulum aureum, flexilem, obtortum colli ornamentum, så är denna wår satts ostridig; men at Bartholinus i Skriften de Armillis p. 43. anförer ibland armillas, en wriden eller flåtad måßingsring, den en Isländsk Gätte skall hafwa egt / det har han wål af förseende komit at gjöra / emedan denna ring / om han icke häldre warit brukad på något annat ting / utan twifwel warit en handring på en så stor mann, hälst inga andra ringar (förutan de stora, som bara med hamarslag så synas / och eljest på armar warit brukade / hwaribland en hos oß är upfunnen) finnas warit rätt wredna, än de på halsarna och wid händerna eller circum carpum, hwarom mann redan af Bartholino och nu strax skal något omtala / men ännu mera framdeles om wåra egna handringar. Kunnande jag imedlertid ej obemält låta / at de Græker / äfwen med deras ord κρίκος, synas hafwa wetat af wåra Halskrokar, emedan det betyder / så hos oß som dem / en Krok, se Pollucem l. 2. och Hesychium samt Diod. Sic. l. 5. där han om de Gallers halskedjor af bara gull talande / sägjer / at de περὶ τȣ̀ς αὐχένας Κρίκȣς παχεῖς ὁλοχρύσȣς φορȣ̃σι.

Ringar på händerna, eller ofwan handen / kring smalasta armen, kallades egenteliga af Grækerna περιχείρια hälst περικάρπια, deslikes ὁρμίσκοι, hwarom ofwantil af Bartholino &c. ehuruwäl både Strabo l.

c. Po-

Som nu Gull / näst Kåppar / efter Hesiodi, Pausaniæ och fleras härmelser, warit för det äldsta och kästbarasta metall skattat, altså har det och til slika ringar merendels warit brukat. Norden har i äldsta tider warit synnerliga bekant af gull / äfwen medels Iobi witnesbörd 28: 6. 7. i deßa ord: **Mann finner jordklimpar / där gull är uti; den** Nb. **stigen har ingen fogel kunnat / och intet gams öga sett**; å Ebræisko: ועפרת זהב לו נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה: Deslikes i följande ord af c. 37: 22. **från Nordan komer Gull / den förskräckeliga Gudi til låf**, å Ebræisko מצפין זהב יאתה על-אלוה נורא הוד: hälst detta **fogla** och **gamsöga** nämnande, ganska wäl inträffar med Herodoti, Strabonis, Plinii och andras berättelse om wåra Europæiska **Nordländingars** (πρὸς ἄρκτου τῆς Ευρώπης sägjer Herodotus L. 3. c. 116.) enögda Arimasper, **Aurimänn** eller **Skyttar** / samt **Gripar** eller **Gamar** / hwilka stola röfwat och legat på sina **gullgjömor** samt **gulägg** / hwilket och i Herrödts S. p. 36. seqq. märkeliga omtales, se min Inledning p. 112. seq. så at oftanämde Herodotus **ej kunnat få weta rätteliga / på hwad sätt så mycket**

 gull

c. Polybius l. 2. de Gallis, samt Xenophon, stundom räkna ψέλλια til sådana handringar, doch hafwa deßa scribenter / såsom andra i detta och flera mål / ej warit så måna om ord / hälst ψέλλιον ej allenast betytt / efter Xenophontis berättelse / betselringar, hwilka fordom warit nog stora eller plumpa / utan och Dores hafwa kallat ψέλλιον hwad högst war / som ju egenteliga tilhörer armringar / emedan de woro högt på armen dragna / se Cœlii Rhodig. L. 8. c. 13. Ja förutan det Svidas sägjer ψέλλια ταῖς χερσὶν ἐπιθύμησε τοῦ χρυσοῦ, förstående med händerna / så wäl armarna som fingren / så äro äfwen de förr af mig anförde bewiser

gull dår kunnat samlas. Blifwande och hos wåra Yfwerboar de ej allenast Gripar kallade, hwilka slika saker hitskaffade från Söder och Österlanden, utan och följgachteliga sjelfwa sådana kåstbarheter / hwarom längre fram p. Hörande och hit hwad hos Plutarchum, Libro de facie in orbe Lunæ, p. m. 941. seq. om wår aldeles ostridiga Ogsö berättes, som låg wid Gro eller Sadur hafwet, där Hercules och Saturnus i synnerhet dyrkades, och mann, å 30. dagars tid, såg Solen allenast en gång nederga etc. samt at den resande Philosophen Sylla, har, til ganska lång wågkåsts uthärdande, bragt med sig til Carthago, en hop gullskålor, å Grækisko χρυσᾶ ἐκπώματα, sådana som i wåra Sagor ofta warda nämde.

Ald-

bewiser om detta ord ψέλλιον, nog styrkande skjäl / at det sama hörer merendels til armringar.

På Grækiska heta Fingerringar Δακτύλια, å Latin *annuli*, *unguli* hos de gamla Oscer / efter Plinii L. 33. c. 11. och Festi witnesbörder / hwilka Oscer woro med Aboriginibus Sabinis och Thuscis alt et folk / och ser mann altså åfwen / at detta ord är Götiskt / ty ånk eller Hånk och Hank, betyder å bondamål hos Helsingar / en Krok, såsom och / så wål i Eddas kånningar til ordet ring, betyges / at han heter / Hånk, Hang, som och bekant är / at Grækerna kallat curvaturam brachii eller armkrok / ἄγκον. Mann har och welat derivera annulum, af Latinska ordet *an* eller circum, å Götisko om, at han omfattar fingret / se Longum de annulis p. m. 20. Men detta går för lånat ifrån det äldre namnet Ungulus. Enteliga märker mann / at af wårt ord Ring, hafwa Italienarna / genom Götarna / fått deras aringo, rengare och arengare, som är af sama betydelse med wårt Thing och Ring, slå ring, det wår Lärda Lundius i prolegg. til Westgöta lagen har bewisat / antydande ochså / förutan *balcone*, balk, hwarmedels han och wåra Lagabalkar förklarar / åfwen ganska många andra ord / dem *Itali*enarna hafwa solklart af besagde Götar bekomit; det ochså Peringskiœld i notis til vitam Theoderici p. 386. seqq. har likaledes widlöfteliga utfört.

Äldsta tiden kallades och fordom gullålder / åfwen hos wåra Yfwerboar *f*) ; dy äro och merendels gullringar / hos de forna och berömwärda Göter brukade. Hwad gamalt och gott / rikt och dyrbart warit , det har och hos alla haft stor heder ; aldrig wisar och hedren sig mera, än hos den hedrade / altså finnom wi åfwen , at Ringar warit ej allenast egda af Adalborna Herrar / Hjältar och Höfdingar / utan och sedermera gifna til deras wederlikar / wälförtjenta handgånge och tromänn ; såsom därom klara ord stå i Orwar Odds och Wilkina Sagorna, hwilkas ord jag längre fram p. seq. skall anföra. Dy förmäles och i Audurs Thattur eller lilla Saga, at K. Swen gaf Aude en gullring af sin hand / som war den mästa dyrgrip eller kåstbarhet, och sade Kongen därom således : mig tyckes rådeligit / at om du eger någon förnäm mann gott at löna / du då gjer honom denna ringen, dy han tjenar en förnäm mann.

Af wåra Sagor / förutan utländska Skrifter, redan i notis anförde , finner jag det wåra ringar böra fördelas i trenne slag , i Arm / Hand / och Fingerringar ; dy när det ordet ring samt Bauge eller Bå-

f) Denna Gullålder nämnes klarliga i Sturlesons Eddas 12. Dämis. då Allfadren / eller den förra Oden / inrättade sit regimente / lät bygga sit Gudahus alt med gull utzirat / begynte at låta bryta malm , och den utarbeta , med allahanda wärktyg ; och skall denna åldren blifwit fördärfwad genom trenne Kwinnors ankomst från Gättahem, dem Græcerna kallat Opis , Loxo och Hecaërge, berättande dem warit komna från wåra Yfwerborna Ömänn med helgedomar och Gudatjenst til Græcland samt widare / och således skadat eller fördärfwat Yfwerboarnas egna gullwäsende och helgedomar , hwarom Rudbeck Atl, T. I. och 3. samt min Inledning til Sagorna kunna läsas.

ge *g*) särskilt eller allena nämnes, utan tilläggning at han warit spänder på handen eller dragen af fingret/ och eljest warit liten / då förstås därmed merendels eller och altid, **armring** / hwilket af alla skrifteliga efterdömen, dem mann hädanefter skall i ordning framdraga, nogsamt är bewisligit. Därföre ochså Torfæus, äfwen denna sattsen, (såsom Renhielm i notis til Thorsten Wikingssons S. p. 49.) håller för aldeles richtig i Hist. Norrig. T. 2. p. 483.

Armringar eller **Baugar** / hafwa warit de förnämsta / dy förutan flera skjäl, som redan äro och än warda anförde, finner mann ochså, at **Baugar** / för deras allmänna **bruk** bland **Höfdingar** / warda af Skallderna tilegnada alt hwad **dyrbart** warit i **gull** och **silfwer** / ja, självfwa hjältarna warda däraf kallade **Baugamejdir** eller armringars trän, såsom och **Baugaspillir** / eller armringars runda gifware; stående **Armbaugar**, med sådant namn utteknade, i Sämundar Eddas **Ägisdrecka** eller Ägirs gästabod, det han för **Asarna** anrätta månde, i hwilket nämliga, sig infunno, **Oden** och hans Fru **Frigga** / Sif Thors Fru, **Thyr** enhänte, **Njord** och hans Fru **Skade** / **Freyr** och

g) Ringar warda de kallade för deras runnhet eller kringlughet, dy Ring komer af runn; men Bauge eller Båge heta de af deras stora bugt, eller tilsamans bögjande, se Verelii nott. ad Herv. hist. p. 164. Ej däraf / at de warit ihopaflåtade och wredna eller torti och στρεπτοὶ, dy sådana hafwa de äldsta eller största aldrig warit / såsom de ej eller sådana befinnas; utan berörde ord / brukas allenast eller merendels om halskedjor och halsringar, torquibus, stundom och om mindre handringar, hwarom så wäl redan är skrifwit / som och hädanefter om handringar skall talas. Eljest finner mann at ordet Bauge, och följachteliga självfwa

och Freya / Brage med Frun Iduna / Loke och Widar / samt andra Asar / blifwande där lysegull brukat för eldsljus, samt denna deras Gudastad hällen för mycket helig; och som Agirs tjenstemänn Finnafänger samt Elder / då wordo mycket berömde för deras färdighet, så kunde Loke / Asarnas förtretare och belackare / sådant ej tåla, utan han drap Finnafäng. Asarna skackade då sina skjöldar / anföllo Loke med stort rop och kjörde honom bort til skogs. Loke wände likafult tilbaka och frågade Eld, hwad Asarna gjorde. Han swarade, at de dömde om sina wapn / samt om sina stridsdygder eller tappra bedrifter; undsägjande tillika Loke Asarnas wrede, om han ginge in. Icke des mindre gjorde han det, bad Asarna om en miöddryck samt sätesrum, påminnande åfwen Oden, huru de ju blandat blod saman / och Oden låfwat sig aldrig skola dricka, så framt de ej båda woro tilsaman. Oden böd

själfwa deras brukande / har ej allenast med wåra Götar komit til Österlanden, emedan Papias i 1100åhriga tiden efter Christi födelse / om armillis talande / såsom virorum propriis, ab *armorum virtute*, kallar dem circulos & brachiales rotundos, id est *baucas*, *bogas*, *armos*; utan de hafwa ochså komit til söderlanden bland Tyskar och Frankar, emedan de / så wål i et gamalt Glossario Latino Anglo-Saxonico kallas *beack*, som och i Glossario Theotisco Lindenbrogii: *dextralia*, *latæ armillæ*, *bougin*; ja / i Capitulis och Constitutionibus Caroli Magni edit. Heroldi, Basil. A. 1557. in Origg. & Antiqq Germ. p. 327. och edit. Lindenbr. Paris. A. 1602. p. 87. står förbudit ut *pauga* (*baugæ*) & *prunæ* (*brunjæ*), (quæ *militaria præmia* esse debent) non dentur *negociatoribus*. I ställe för hwilka ord / å annat ställe i berörde capitularibus finnas deßa ord: ut *armillæ* & *brunjæ* non dentur *negotiatoribus*; eller i edit Herold. p. 294. ut (negotiatores) *armillas* (ej *arma*) & *brunias* non ducant ad *venundandum*, quod si inventi fuerint portantes, omnis substantia eorum auferatur ab eis &c. Warande eljest nogsamt bekant / at ej allenast Fransoserna bruka slikt ord bagve, utan och at åfwen *brunja* är et

bôd då Widar at efterkoma Lokes begjäran, hwarpå denna sade: **hell** och säll Asar och Asinnor, förutan du Brage. Brage swarade, sig wilja gifwa Loke både **häst** och swerd (måkir) samt eljest i förlikning, en **bauge** eller stor ring. Loke sade därtil således: pa **häst** och **armbaugar** eller armringar, skall du sjålf wara den armaste etc., sågjande och, ibland andra förwitelses ord til alla Asarna, åfwen til **Thyr** således: tig du **Thyr** det hände din hustru, at hon egde en son med mig, hwarken **dryck** eller **pening** / feck du därföre.

Af Sämundar Eddas Thors hamarhämt, ses at Freija hatt sådan ring, därest nämliga står, at när den storskjägguge **Winge Thor** mistat sin **hamare** / då har han bett Freija om des fjäderham, at flyga därmed til **Gättadrätten Thrym** / som hamaren borttagit och gjömt. Hon swarade sig det gjärna wilja, om och än fjäderhamarna wore af **gull** eller **silfwer**. Loke for så, i hans ställe, med dem til Thrym **utom Asgard** *h*) til **Gättahem** / där han sat på en **hög**. Men som Thrym nekade til hamarens återställande, där icke han kunde

et rent Götiskt ord / brynja kallat. Bese för öfrigit det Vossius härom skrifwer in de Vitiis Lat. Serm. Med detta *bauge* komer och Båija öfwerens hos Plautum och Festum, hwilket hos Aldhelmum de Laudib. Virg. klarliga heter Collare, hos Cyrillum i Glossario, κλοιὸς (eljest κλαυίον å Götiska Klåfwa, Klafwa) *boia*, både collare och manica, se Vossii Etymologicon.

h) Asgard nämnes i Sturlesons Eddas 7. Dämis. därest nämliga såsom och i 6. Dämis. står / at efter floden hafwa Bors söner / den äldre Oden, Wile och Wej, skapat åter människorna, och gjort sig en borg mitt i werlden (eller detta landet / som då war deras endaste och egna werld / samt eljest kallades Mannahem) hwilken borg af Asarna kallades Asgard, som eljest hetat Asgard hin forna, med de därtil liggande riken; warande i denna borgen et särdeles rum / som kallades Hlidskjalf, dådan

Oden

kunde få Freija til Fru, därföre och Loke måste fara tilbaka; ty gaf Hejmdaller/ Gudarnes wårdare och sändebud/ detta rådet, at Thor sjelf skulle ikläda sig Freijas kwinnobonad/ binda på sig hännes brudarljn *i*)/ hännes halssmycke/ som Brisinga- eller Gull-

 men

Oden kunde se (politice) öfwer hela werlden, eller landet: Berörde Asgard är eljest med alla sina andra rum och indelningar/ beskrifwen i Säm. Eddas Grimnismal/ just såsom Upsala, mitt i Swerige, det Peringskiœld i Monumm. Upl. T. I. har utfört. Hwilket alt wara ganska sannolikt/ äfwen bestyrckes däraf/ at/ (såsom ofwantil sägjes af Thors Hamarhämt §. 28. och 30.) allenast 8. dygns resa warit emellan Asgard och Gättahem, samt af §. 5. at Loke for utom Asgard, til des han kom til Gättahem; där os af ofwannämde Skirnisfärd förtäljes/ at Freijr sat i Hlidskjalf och såg i Gättahem. Är altså detta wårt Asgard/ där den förra Oden med sina Asar bodde/ långt äldre än det senare/ dådan Oden Frialafsson/ i det nya och sammanflickade företalet til Sturlesons Edda/ samt eljest i dennas Hejms Kringla p. 11./ berättes wara kommen. Och ehuruwäl båda desa Asgardar synas wara å bägge ställen blandade; doch emedan Edda i 49 Dämisi uttryckeliga förmäler/ at denna senare Oden, med sina Asar, listeliga tilegnat sig den förra Odens och hans Asars namn samt gjärningar, dem den lärda doch i många Scythiska häfder/ ganska partiska Prof. Bajer, i Actis Petrop. T. 3. p 350. alldeles illa gjör til alt et folk med de Budiner/ som hos Herodot. L. c. nämnas; emedan de säkert warit de rätta Venedæ och Sarmatæ, eller Finnar och Lappar, dem Diod. S. l. 2. p. 10. och Plin. l. 6. c. 7. berätta warit af de Scythiska Kongar/ flyttade från Medien och Assyrien til Norden/ och hafwa så enteliga komit til at stadna och bo/ såsom Herodot. medgifwer/ wid wår stora Botnsjö, däraf de och sedan fått namn/ warande detta/ af mig allraförst/ anmärkt i Dissert. Epist. de Stockholmia, samt widare af samtiden bestyrkt i Skriften de Aboriginib. Hyperbb. Emedan/ sägjer jag/ de senare Asar tilegnat sig de förras namn och bedrifter/ ty har mann stor orsak til at tro/ det berörde Asgårdar aldeles falskt äro blandade, samt at det senare utom Swerige belägit/ har fått namn af wåra gamla utfarna Asar, eljest af wåra boflyttade Galler och Thuscer i Italien/ Aesar kallade/ därom min Inledning/ kan läsas; warande äfwen således ostridigt/ at Sturleson och Eddiska företalets Auctor owisliga utgifwit Asgard för Troja i mindre Asien/ såsom dådan den tidsens fabulösa scribenter sökt mäst alt Europæiskt folks ursprung af Ænea hänleda.

i) Eljest hufwudlin och bänkegåfwa kallat/ som bestod af fint lin eller

siden,

men kalles, hännes breda bröststenar *k*) / hännes hufwudtyppar *l*) / hännes nycklar under kläderna hängande, samt alla andra hännes fruklåder / som om knäna föllo. Då de nu båda komo til Thrymer innom 9. dygn / gofwos dem gullhornade kor / en oxe och åtta laxar til at äta; sedan wille Thrymer kyßa Freija, men då kom och i det sama en Gättinna, Thryms syster, fram, bedjande Freija gifwa sin brudskatt af händerna, nämliga gullet och röda ringarna / på det hon måtte hafwa sin hyllest och kjärlek; enteliga framsteg jämwäl Thrym själf, sägjande: bären in hamaren / til at Nb. wiga (eller signa) bruden / läggen Mjolner *m*) i möens knä / bindom oß saman med säker och warsam hand. Men under detta steg den förklädda Thor up, dräpte Thrym samt Gättinnan med hamaren, och bekom hon altså stryk i ställe för brudskatt och Skillingar (som tilförende kallades gull) samt hamarhugg för ringars myckenhet.

Likaledes berättes i Sämundar Eddas Skirnisfärd, i företalet och §. 6, at Freijr Njords son, sett ifrån Hlidskjalf i Asgård, ut til Gättahem / at Gättakongens

siden, och war en liffärgad hufwudwepa eller kåpa, å Latin Sindon, flammeum, gifwen åt bruden / då hon å bröllopsdagen sattes i bänk.

k) Hwilka i Wolundar Kwädes 36. §. kallas bröstkringlor, emedan de woro runda och beslagna / å latin Bullæ.

l) Eller hufwudsnibbor / å latin calyptræ.

m) Eljest och Thrudhamar eller Thryhamar, af Thry, Thri, Tridje, emedan han war Threspitsiger; eljest kallad Mjolner af möla eller kråßa (dådan crux) se Ägisdrecka §. 57. 59. samt Sturlesons Edda å många ställen; ty därmed / såsom en åska och blixt, slog Thor ej allenast ihel de högmodiga Resar och Gättar, utan plågade ochså wiga eller signa människor, samt andra djur, det mann i anförda ord samt Sturlesons Eddas

gens Gymis dotter, gått med lysande armar eller armringar, så at däraf lyste både luft och haf. Han har så skickat sin håfman Skirnir dit, til at bidja hänne för honom, som och wid ankomsten wille gifwa hänne en bauge eller stor ring, som war bränder med Odens son Ballder / af hwilcken åtwen 8. lika wigtiga ringar drupo hwar nijonde natt.

Om denna ringen Drypner berättes i Sturleßons Eddas 43. Dämis., at när Ballders lik wart, i de förnämsta Asars och Asinnors närwaro, utburit på hans skjep Ringhorna (så kallat, för de på stamnarna hängda ringar) til at på det sama brännas, och Thor åfwen hade wigt (eller signat) bålet med sin hamare Mjolner; da har Oden lagt däruppå Gullringen Drypner / som hade den natur, at af honom hwarje nijonde natt drópo åtta lika wigtiga ringar.

Widare warder om sama ring berättat i följande Dämis. at emedan Ballders död wart af Asarna samt alla människor, ja alla lefwande djur grufweliga sörgt och begråtit, dy har Frigga skickat Hermod, Asarnas sändemann, til Hel (eller det underjordiska riket) at bjuda Helwi (de dödas drottning) utlösen/

Eddas 43. Dämis. om Balder / jämförd med 36. 38. 59. Dämiss. klarliga kan se. Denna Hamares eljest utteknade märke kallades Thurs, och war det, såsom redan berättat är / trespitsigt, å wen efter Sämun dar Eddas anledning i Skirnisfärden §. 38. i orden: thurs rist ek ther a thria stathi etc. eller såsom et Kårs, merendels med et kårt förskaft, jämför Håkan Adalst. fostr. S. hos Sturles. T. I. p. 145. och Eddas 59. Dämis. hwarom widlöfteliga skrifwit är i mit Exam. Run. §§. 24 25. 26. Warande eljest bekant af Longi tractat de Anulis p. m. 52. samt Menckenii disp. de Monogrammate Christi, p. m. 94. seqq. at åfwen detta märke warit af urgamla hedningar brukat på mynt och andra saker.

sen / så at Balldur finge fara hem i Asgard *n*). Hermoder har så fått Odens häst Slejpner / och ridit med honom genom mörka samt djupa dalar, alt til des han kom öfwer Gjallarbron / som war täckt med lysegull / där han af Modguda / broens bewarerska, feck weta, at Ballder, jämte fem fylken döda männ, hade ridit dagen

n) Wåra urgamla Yfwerboar hafwa mycket warit berömde för deras tro om själenes odödlighet, hwartil mann aldeles ostridiga skjäl har af Platonis Axiocho, Herodoti, l. 4. c. 94. därest de om wåra Yfwerboar tala; därhos Eddas 3. Dämis. Woluspa §. 18. Andra Brynhildar Kwida i Sämundar Edda §. 55. där anda, själ och lif nämnas / samt min Inledning p. 158. Därföre ej underligit är / at de å stenarna ristat Gud, eller God på Isländska (hwilka ord ochså promiscue brukas / hälst i Eddorna och Sagorna) hjälpe andan eller själen, såsom och de hedna Græker samt Romare / sagt Gud, förbarme dig, hjälp etc. se alla dem / som skrifwit de adorationibus, bland hwilka äro och Browerius, Minut. Felix Oct. p. 18. jämför Cypriani ord i Balduini prolegg. p. 10. it. Wowerii nott. p. 23. Elmenhorstii p. 40. Brissonii formulas Roman. Ty både en och högsta Gud eller God, har mäst all heden Allmoga trott och åkallat i des böner, se berörde Balduini prolegg. Socratem i Timæo och Parmen. äfwen hos Justin. M. Apol. 1. Platon. genom Porphyt. hos Cyrill. l. 1. contra Iulian. Iamblich. de Mysterr. sect. 1. c. 5. Så at äfwen Antisthenes Cynicorum princeps af Sallustio berättes in de diis & mundo hafwa sagt: populares Deos multos esse, *naturalem unum*. Ty den mångfaldiga Gudahopen, som i fabulari historia antydes / hafwa själfwa hedningarna intygat wara en och sama Gud, den mann efter des åtskilliga wärkan har tillegnat flera namn, såsom Plutarch. de Iside & Osiride, Macrobius Saturnall. l. 1. c. 17. Iulianus Orat. in Solem, och Huetius Demonstr Ev. prop. 4. p. 122. hafwa bewisat. Ja hos de allrawidskjepeligaste Ægyptier / hafwa Thebesboerna / trott en högsta Gud wara / benämd Κνῆφ, se min Inledning p. 206. I följe häraf / hafwa de och fast trott / at mann / med böner och annan utlösen, kunnat bringa de affomnade k. anhörigas själar tilbaka / så at de kunnat besöka dem på jorden; se Sämundar Eddas Godrunar Hwaka §. 19. och Wolsunga S. p. 109. Hälst de ganska mycket haft at åflas med wåhlar eller de dödas uppenbarelse / hwarom mann i Sagorna nästan öfwer alt kan läsa. I synnerhet finner mann / at de trott sig födas å nyo, sedan de blifwit döda / och wordo sådana kallade endurbornir och umgetnir, hwarom Helga Kwida Haddinga Skada /

dagen tilförende öfwer bron o). Och när han af Hel fått låf, at Ballder skulle få fara hem, emedan det wore sanning, at han warit så hisliga begråten, då har Ballder tagit ringen Drypner och sänt honom Oden til menjar (eller wenskaps åminnelse), men Nanna har sänt til Frygg et Agats eller Bernstens smycke/ samt til Fulla et fingergull, eller en finger gullring. Huru eljest denna ringen Drypner warit giorder, tillika med Mjolner och andra dyrbaheter, af Dwergen Sindre Jwaldsson (på Swenska Idawallen) i des smidja, därom kan mann läsa den 59. Dämisagan.

Denna Ringa drypning/ är, på Skallldernas wanliga och förblomerade sätt, nog wackert antydder; såsom när mann ännu sägjer om något öfwerflödigt/ eller hwad som rundeliga tilkomer/ at af det eller det dryper/ twärt emot åter, at däraf intet dryper, likasom mann och gemenliga plägar sägja, at det är en fet stek/ den steken dryper/ menande doch därmed en god tjenst/ skänk eller annat gott wilkår.

Börande mann altså berörde Ringa drypning få uttyda, at Oden eller andra Kongar samt förnäma Herrar,

da wid endan/ Helga Kwida Hundingsbana §. 4. Wolsunga Kwida i Sämundar Edda wid slutet kan läsas; jämför Bartholini Antiquitt. Dan. och Zornii Biblioth. Exeg. Ant. p. 1088. Men om detta har jag widlöftel. skrifwit i Exam. Run.

o) Mann jämföre och Wolsunga Kwidan den forna §§. 29. 38. samt Sagobr. om Bråwallaslag. p. ult. därest står/ at man bad den döda Harald Hildetann/ när han med häst och sadel satteś i högen, at rida til walhall. Hafwande jag och i förberörde Exam. Run. §. 27. utförliga antytt/ at af berörde Gjallarbro denna sed härkomit/ at wära/ ej allenast hedningar/ hwilket ses af runstenarna/ utan och widskepeliga förfäder under Påfwetiden/ se Östgöta L c. 4. §. 2. hafwa gjort broar för sina själar.

rar, plägade hwar nijonde natt eller dygn/ anten Jul eller andra Högtider, samt samankomster, merendels 8. och 9. ringar, på den wida hufwudringen hängande, bortskjänka och dela bland lika många höfdingar, Hjältar och Håfmänn; hälst mann äfwen af de i wår tid upfundne ringar altid ser, at åtta ringar äfwen hänga på en stor, bland hwilka en del hafwa allenast en länk, flera åter 2. 3. 4. 5. så at de, anten tilsamans, eller och på en ring och gullband trädde, äro nästan jämnwigtiga med sjelfwa hufwudringen.

Som nu andra häfdadälskare sådan rätt uttydning af ringadryppningen ej hafwa ihugkomit, så hafwa de ochså uttytt wåra stora armringar, af hwilka flera sägjas hafwa drupit, allenast på de stora ringar, som berättas i Sagorna hafwa bestått af flera och fäare delar, samt warit i så och så många stycken söndertagne; såsom i Thjalar Jons S. c. 4. läses, at sedan Erik, en Kongason af Walland *p*) komit til Thjalar Jon i hans sängekamare, såg han där öfwer sängen hänga en gullring / som bestod af nijo stycken (hann var i nyu hlutum) somliga af rött/ somliga åter af lyse gull. Han war af Thjalar Jon kallad Hugarangur samt Gram/ det är Hugeänger eller ängslan och grämelse/ ty han sade, at den mann måtte hafwa haft nog bryerj, som honom hade smidat. Han skjänkte sedan sama ring til K. Wilhjalm i Walland, i winterwiste lön, dragande honom

p) At Walland i wåra Sagor ej är Italia, utan Gallia, hälst des del Gallia Belgica och Normannia, därest Wallonerna bo/ det ses först af Kongaspegelns ord/ inryckta i Verelii notis ad Herv. hist. p. 169. Latinsku ok Wolsku, sedan af Wilkina Sagans företal p. 1. sidsta raden/ jämförd med de föreståènde om Apulia, Fenedi. Widare af Hromund Gripsons Saga/

honom undan sin kåst, eller wida kapperäck, af armen / se cap. 6. Widare förtäljes c. 11. om denna ring, huru Swipdager Jarl i Holmgård hade skaffat sig honom allraförst, samt at af honom hwarje natt dröp en annan jämnwigtig gullring; därföre han och kallades Drypner / bestående af den dygden, at eho honom bar, han behöfde ej fruckta sig för någon oförtänkt wåldsamhet.

Om Halfdan, Branas fosterson, intygar des Saga c. 12. at han feck af Brana, en Gättedrotning och Skrymners änka i Helluland (eller norra delen af Gättahem ej långt från Bjarmaland) en gullring / som war i sönder tagen å trenne ställen (tekinn i sundur i þremur stodum) samt af den natur, at mann af honom döma kunde, med hwad död owännen wille döda en; och om han tänkte med wapn förgjöra honom, då war han blodröd, tänkte han det gjöra med förgift, då war han swart såsom bek.

Om den Ringen, som i Thorsten Byakrafts S. c. 2. nämnes warit skickad ifrån Indien til wårt Gättahem wid Gläsiswall, warder berättat, at han kunde söndertagas å nijo ställen; och således lärer wäl den hafwa warit, som af gull och mycken huglek samt känst gjorder / wart gifwen Sigurd Thogla af Neri Jarl

Saga / angående Thrain och des hög p. 4. seq. därhos af Thialar Jons S. c. 1. där Ruduborg sägjes warit residence i Walland. Enteliga af Sturleson T. 1. p. 100. etc. se registret / där det och kallas Normandi, som af Gånge Rolf intogs; kunnande jag således ej förstå / hwi Tyskarna kallat Italien Welskland, om icke däraf / at Longobardia hetat Gallia Cisalpina, såsom af historien klart är. För öfrigit är det wäl bekant / at Boxhorn, med mångas bifall / har wid endan af sina Originum Gallic. c. 4. bewisat / at Galli och Walli, Wasconi och Gasconi warit alt et folk. conf. Kiliani Lex. Belg. Brit.

Jarl i Horn-eller Holdsetuland, det är Hollsten, se des Saga c. 46.

Nu som ej allenast hwardera deßa ringar, sägjas om en stor, nämliga om själfwa hufwud eller arm ringen/ och at han bestått af så och så många stycken/ hwilka alla kunnat söndertagas/ warande somliga af särskilt färg eller metall, som ej kunnat just på en ort anskaffas, förutan möda från åtskilliga orter; därhos om honom särskilt och märkwärdigt sägjes, at af honom drupo eller utgofwos flera ringar/ så at, när alla deßa beskaffenheter hwar för sig eftertänkas, slik ring ej annat kunnat, än förorsaka och kåsta stort hufwudbry, ängslan och grämelse, innan han wart gjord, hwilket doch ej kan sägjas om en gemen eller okänstig och slät hufwudring/ skjönt flera andra sådana släta af honom warit hängande; man och i Norna Gests Saga c. 2. warder antytt, at Ulf hin Röda hade skjänkt Kong Olof Tryggwason en gullring/ benämd Hnitudur/ emedan han war hnitter (eller knytter och samanhäftader) å sju ställen q) tilhörande fordom K. Alf, samt at han war af större wärde än andra ringar, så at han därföre wart utsatt i wad emot fyra marker gång silfwer, samt et kåstbart bälte och knif; Ja, at i Sorle Starkes S. c. 4. läses, at ibland många

q) Om sådana hopknytta och samanhäftada Ringar talar och Saxo Grammaticus, når han om Kong Hrörik Slångering handlar. Hans ord lyda således l. 3. p. m. Roricus cum senas forte armillas haberet, ita mutuis nexibus involutas, ut ab invicem sequestrari nequirent, nodorum inextricabiliter serie cohærente; dem jag undrar at Bartholinus p. 46. seqq. wil uttyda på en så kallad arm tingst/ som aldrig kunnat wara en Hjälte armring / den Låsaren kan själf åskåda.

ga andra kåsteliga gåfwor, Gripar r) kallade, dem Mana, en Gåttinna, förärade Sorle, war en gullring/ som kunde skrufwas sönder i 9. stycken / hafwande sådan kraft, at eho honom på sig bar, han skulle hwarken å sjö och land kunna förwillas; hwilket tilsamans skrufwande af många stycken, ingalunda kan lämpas på de ringar, som hänga, förutan samanlödande och ringasta känst, på den större armringen.

Altså kan mann wäl finna, at de, som på sådana söndertagna stora styckeringar, uttyda wåra armringar/ af hwilka ännu flera hänga/ myckel fela och fara wilse om deras rätta beskaffenhet.

Om deßa stora Armringar kan mann än flera witnesbörder framdraga, såsom af Thjalar Jons S. c. 18. at när Kongasonen Erik skulle præsentera Rodbert Jarl ofwannämde ring Gram, och Jarlen tagit af sig et swerd, samt en skjöld, efter det maneret, at ej hafwa något wapn på sig medan mann toge emot skjänker af en förnämare mann, då har han skutit ringen up öfwer armbogen etc. Om Orwar Odd berättes i des S. c. 53. at undan hans stora kåft, kom fram en röd tröije arm (af skarlakan) och at således på armen sågs en gullring/ hwaraf mann dömde, at han war en förnäm mann och hjälte. Kämpen Widga säges i Wilkina S. p. 192. hafwa sett, då Thidrik ströck up armräcken öfwer sin armboga/ at han hade en

 digran

r) Mann kan wäl finna/ at Græcerna haft berättelsen om Gryphis, som på stora Gullgjömor skola legat/ af de Yfwerborna Scyther, såsom hos hwilka slika Gryphi endast woro til finnandes; ty at de warit foglar / är orimligit / utan wåra Skallder hafwa kallat Gripar och Drakar, Herjare och sjöröfware, som gripit och dragit saman af de utländska/ gull

digran gullring om sin armlägg / och tycktes så weta, at han måtte wara af en god ätt. J Nialas S. står c. 160. at Snorre Goda grep Etjolf om handen, och **fläckte up räckarmen** / och såg at han hade en stor gullring. Likaledes i c. 22. at **undan armen** på en mann, kom en **gullspets** (gullblad) och rött kläde, och på **högra handen hade han en gullring.** J Stjärne Odds S. c. 5. at K. Gejrwider i Östergötland, wille gifwa sin hird eller håfman Dagfinner, för hans kwäde, en **stor och digran gullring** / den han hade på **armen**/ och drog så honom på sin hand, se c. 9. Sturleson förmäler T. 1. p. 704. såsom åfwen i Rodulf Spakes S. c. 7. står, at K. Knut i Danmark hade gifwit en förnäm mann, benämnd Thorer, en **digran gullring** / på det han skulle dräpa K. Olof, och at ingen fick honom se; men K. Olof har doch, när slikt wart honom sagt, **strukit up hans armräck** / och fått så känna **ringen** / den ochså Thorer strax dragit fram. Widare sägjer Sturleson p. 170. at som Gunhildas söner woro rika, doch därhos niska, så hade de dölgt sit **lösa fä**, eller redbara egendom, i jorden, hwaribland allenast **gull** (eller **gullpenningar**) **och armringar** nämnas i siälfwa kwädet. Åfwen så står
p. 171.

gull och silfwer / samt egodelar. Af hwilket ord drake, eller hjälte och herjare, åfwen wåra Getiska *Thraces* synas mågta sannolikt warit kallade; därföre de i epithetis Poëticis warda kallade ἀρηΐφιλοι, δεινοὶ, ὑβρισταὶ, ἀταρτηροὶ, ἀπατέες, se Martinii Lex. Phil. Ja/ ej allenast höfdingaskiep i gamla dagar/ hafwa fått namn af drakar och ormar, såsom och Skiärgripar kallades röfware skjep; utan siälfwa de så kallade dödas wålar, wid hwilka gods i högarna warit lagt/ heta ännu af de wåra drakar, enär dunsten/ som nr högarna i wädret upgår/ förwandlas i slik liknelse/ hwarom widare i min Juledning til Sagorna är handlat. se Rudbecks Atl. T. 1. p. 407. T. 3. p. 25. Verelii notas til Götr. S. p. 67. seqq.

p. 171., at Ejwinder egt en god och stor gullring/ som kallades Mollde/ och har fordom hört fadren til, warande långt tilförende tagen utur jorden. K. Harald Gråfälld har welat den hafwa, och warder han i kwädet kallad Armring. I Sturlögers S. p. 49. seq. jämförd med p. 46. warder det härliga Gudahusets i Bjarmaland beskaffenhet, både in och utan til således beskrifwit, at westan för Winå stod det på en slätt wall s) gjort med stor handslöghet af dyrbar wed/ så gläntsande/ at hela wallen däraf glimade, dy det war alt med gull bonat/ och besatt med glimande stenar t). Innan tröskullen stod en stenmurad grop eller brunn/ med en trästock twärt om, i hwilken en ganska hwaß stålegg war långs efter slagen. Hela templet war helgat åt Thor och Oden/ Frygg och Freija. Thor har

 suttit

s) At det stod på en slätt wall, war wäl/ för et heligt och majestätligt utseende skull/ och jämlikt med andra hedniska tempel/ såsom Jovis Olympii och Jovis Cænei, hwarmed och Upsala tempel samanstämer. Men i Herröds S. p. 27. seq. berättes at Bjarmiska senare templet stod i en skog, beprytt med namnkunniga Guden Jomalas bild, samt eljest försett med myket gull, silfwer och andra dyra håfwor. Och at detta tempel således sägjes belägit/ war wäl detta orsaken/ at anten inwånarna/ såsom andra utländska/ tyckte anständigt wara/ at undertiden flytta det långt från månniskohusen/ på det/ såsom Curtius l. 4. om Herculis tempel antyder/ de heliga tilbedjare måtte det sama tilgå/ enär så tarfdes/ från werdsliga sysslor des friare; eller och at/ emedan Bjarmiska templen wordo ofta/ för deras rikedomars skull antastade och beröfwade/ et sådant aflägse skogsrum war til des beskydd tienligare. Därföre mann och hade sådana tempel i lundar inneslutna/ se Sturleson i Olof Helges S. p. 621.

t) At detta tempel warit af sten bygt/ såsom andra i denna stenrika Norden, är intet twifwelsmål/ emedan alla florerande nationer hafwa dylika merendels haft/ hälst om orten det medgifwit/ och deras största Gudar warit därinne/ se Verelii nott. ad Schefferi Epist. Defens. p. 14. därest han ej håller för orimligit/ at sådana tempel sägjas blifwit upbrända (såsom detta Bjarmiska i aska lagt, i Herröds S./ jämför p. 36.) men murarna

sutit där frame i högsätet, mågta storwäxter *u*), och fram för honom har stått et försilfrat bord, på hwilket et Uroxehorn warit stält, så fagert som gull. Et tafl och annat bord har och där hängt, hwardera af lysande gull. Där hafwa och skinande kläder samt gullringar warit fästade och hängde på stänger *x*); hwilka, emedan de således warit några stycken, och utan twifwel tjocka, ty hafwa wäl, ej allenast en god hoper af ringar, utan ock de äfwen stora, warit på dem hängde; hälst

xarna eller stenwäggarna likafullt stått kwara / emedan deßa woro utan til med gull målade och med stenbesatta trän eller bräder öfwerdragne / dem elden til aska förtärt / jemte all annan mycken innanbonad af träwärk; såsom äfwen groparna i templen warit murade. Ty hafwa ej allenast Kasteller utan och Kongahus samt salar, warit här i Norden af sten eller mur, skjönt Scheffer det ej tilstått / jämför Herröds Sagas p. 36. med p. 31. Hjalmters och Olw. S. p. 45. Thorst. Byakr. S. p. 12.

u) Häraf ser mann at Thor, Oden, Frey och Frigga woro allena dyrkade i Bjarmaland; men at Jomala, som eljest i Herröds och Olof Helges Sagor / nämnes såsom ensam Gud i Bjarmaland / äfwen warit Götiskt Gudanamn / samt den högsta Jofur eller Thor tilhörigt / se Rudb. Atl. T. 1. c. 29. det finner mann klarl. häraf / at ej allenast berörde Gudar berättas i Herröds S. p. 49. warit i Gläsiswall allena hedrade / utan at Jomala nämnes / skjönt detta land war nästgrändsande til Bjarmaland, och förmodeliga af enahanda religion, utan och at de sama i sjelfwa detta Bjarmalandet / förmälas / såsom i Sturlögers / altså och i Hjalmars och Ramers S. foll. 5. 6. haft endasta dyrkan / och at Jomala eller Juma, allenast en gång p. ult. nämnes / twifwelsutan i ställe för berörde högsta Gud, hwars myckna gull borttogs / det äfwen andra Sagor omtala. Denna mening har och sal. Doctor Bong i Hist. Eccl. med hwilken äfwen Auctor Disp. de Origine & Relig. Fennonum p. 32. seqq. samanstämer. At Finnarna haft deras största Gudar / jämte många andra ord af Swenskarna / det ses ju af deras Gudanamn Thuris As, eller Asen Thor; af Thyr, strids- och seger Guden; af Tomthus eller Tomtguden; af Krattes eller Skratten, ågodela Guden; af Lieckí eller Loke Lundaguden; af Woden eller Oden, se berörde Disp. p. 35. seq. och min Inledning p. 26. etc.

x) Sådana kläder och ringar, hafwa ej allenast hört in, utan och utländska segrande samt segrade Hjältar och Kämpar til / warande de äfwen

hälst de igenfundne smärre ringar, ej kunnat sig til stänger lämpa, utan til rep, hwarom längre fram skal talas. Altid förmäles i K. Alfs och hans Kämpars S. c. 19. at Asmund budit K. Alf samt hans Kämpar så många **röda ringar** de hafwa wille, deslikes p. 20. at de af sama Asmund skulle hafwa at förwänta **gull** (penningar) **dyrbarheter** och **röda ringar**. Äfwen i Rimen om Kongarna Karl och Grim p. 16. at **ringar** hafwa i den skarpa striden **sprungit** från **Hauldarna**, eller de ädla arfborna och förnäma männen; hwilket dästo mera kunnat skje, som sådana ringar ej altid warit samanlödde, utan omlagde, at dädan aflösas och bortgifwas, enär mann wille. Såsom i Sturlögers S. p. 60. at under det Fråste säf, war det tagit å hans bröst, och när han **fölgde handen upföre armen** / då **rann** en **gullring af** hänne **fram** och **til** Fråste. Sådan har wäl den Gullringen warit, som i Wilhjalm Sjods S. c. 3. berättes warit had på **handen** af en **Gätte** eller stor **Bergsboe** / då han kom til K. Rodgard i Engeland, som begärte at få sig **honom** tilhandla; men Gätten swarade, sig häldre wilja sättja honom på spel eller **tafl** / så framt Kongen wille wåga sin **Son** Wilhjalm däremot. Hwartil Kongen enteliga samtyckte, och wart

wen rof och byten af intagna länder och folk; af Statio in Theb. L. 7. kallade exuviæ terrarum hostilium, captarumque gentium dona, tholis suspensa. Blifwande detta ord tholus (å Göt Tull, eller endan på kwisliga trän eller stänger) af Servio til Virg. 9. Æn. således beskrefwit: Tholus est veluti scutum breve, quod in medio tecto est, in quo trabes coëunt, ad quod dona suspendi consveverant. Virgilii ord lyda så:

Si qua tuis unquam pro me pater Hyrtacus aris
Dona tulit, si qua ipse meis venatibus auxi,
Suspendive *tholo*, aut sacra ad *fastigia* fixi.

så lyckelig, at han fick behålla honom. Denna ringen fick Wilhjalm sedan af fadren, och tåflade han så åfwen med Gätten, som af lusta til at få honom tilbaka, satte 3. jämlika ringar och sit hufwud i wad. Likaledes den, om hwilkens egande rätt i Hrolf Krakes S. c. 9. sägjes, det Kongarna och bröderna Helge samt Hroe hafwa sin emellan trätt / emedan han warit bästa Gripen / eller dyrbarasta klenoden af Helges egendom, så at Hroe därföre häldre lemnade sin riksdel. Och emedan denna ring wart listeliga honom fråntagen och kastad ut på en sjö / dy nödgades K. Hroes son Agnar, medels trenne gångors simmande eller dykande, bringa honom up från sjöbotnen, sedan han legat där i 70. åhr, se pp. 30. 32. 45. seqq. 49. seq. eller och cc. 12. deslikes utdraget af Bodwar Bjarkes S. p. 128. eljest själfwa Sagan c. 17.

Hos Saxonem Grammaticum l. 3. §. 50. och Stephanium i notis, berättes K. Hrörik Slaungwenbauge eller Slängering / hafwa welat slänga en stor gull-armring ut til Kämpen Ubbes skjep, som åskade den sama i belöning / fallande han doch oförwarandes, för des swäfwande, och tyngd skull (af många ringar) i sjön / af hwilken händelse han och sit tilnamn bekomit.

Af dylik beskaffenhet synas och andra många gull-ringar hafwa warit, såsom den gullring, Mana, Gätta Kongens dotter, i Sorle Starkes S. c. 6. förmäles hafwa trätt om med sin syster; åfwen den Skinwefja med sina systrar, har twistat om, hwilka båda woro efter

Hwad eljest flera uttydningar kunnat finnas på detta ordet / har Vossius och Martinius anfört; Grækerna hafwa eljest kallat sådana helgada gåfwor ἀναθήματα, och woro de antèn votiva eller och peculiaris memorabilisque cujusdam casus & eventus monimenta.

ter deras fäder ärfde, tillika med et kåstbart tafl samt horn, se Ejgil och Asm. S. p. 48. jämför pp. 43. 45. I Kong Harald Hilde eller Stridstands Hög, sägjas hans kiämpar eller höfdingar, efter Bråwike slagets öfwerståeende hafwa kastat stora ringar / samt andra goda gripar y) se Sagobrottet om sama slag etc. p. ult. Twänne ting fick Fridthiof Fräkne, förutan land och lösöron (eller penningar) z), ärfwa efter sin fader Thorsten Wikingsson, hwilka för alla andra dyrbarheter woro i Norrige den tiden de owärderligaste, nämliga et drakeskjep kallat Ellida / samt en gullring / se des Saga p. 9. 19. Den sama gaf han sedan sin fästemö Kongadotren Ingeborg i trolofning, som och sedermera den sama brukade, gifwande hon och honom sin faders däremot, den han ocksä nyttjade a) men nödgades, under åkomen sjönöd / hugga i sönder samt dela bland sina Kämpar, til at, ej just upmuntra dem, emedan de allaredan woro uttröttade och odugliga, utan (i dy han, såsom i Sagan står,

y) Bartholinus anförer l. c. p. 73. af et mscr. om historia Attilæ, at när K. Attila wart död / hafwa hans Herrar och Krigsmänn efter begrafningen framtett alla hans armringar, och hwarjehanda wapen / jämte hästar och sadeltyg etc. begifwande sig därpå til at dricka hans arföl hela natten igenom med stort sus och dus.

z) Ty andra lösa wahror eller Klenodier och zirater, anten af gull eller silfwer, (hwilka Gersemar och Gripar kallade / åtskilgjas merendels från det särskilta ordet gull, åfwen ofta från ringar, se Sagobr. om Bråw. pp. 10. 32. och här p. 26. 29.) woro / såsom altid fölgjachtiga / ej nödiga til at nämnas / jämför Röpöre längre fram.

a) Ses altså / at åfwen förnäma Kwinnor haft sådana / såsom och Plinius l. 33. c. 3. betygar i deßa orden: habeant fœminæ in armillis digitisque &c. sägjande wäl Tertullianus rätteliga med wåra Sagor / in de Pallio c. 4. latrinarum antistes, *armillis*, quas ex *virorum fortium donis*, ipsæ quoque

står, ej annat, för de infärßande swallwågor, såg sig före, än kasta några månn utombords) så laga, at de såsom gullprålande och hjälltalika sändemänn/ desto snarare måtte blidka Sjöråna/ Ägir och Rana/ samt altså bekoma blitt wäder och liflig framkomst til lands *b*).

J Sturlesons Eddas 64. Dämisaga, jämförd med Rolf Krakes S. p. 106. läser mann, hurusom, när Kong Adil i Upsala öfwerwunnit Kong Ale af Norrige, på Wänersjsen (i Westergötland), och därtil åfwen brukat Kong Rolf Krakes af Danemark tolf kämpar, för hwilken hjälp de hwardera fordrat af Adil tre pund gull/ samt trenne dyrbarheter, Hjälmen Hilldegallt/ Brynjan Findleif/ på hwilken intet järn bet, samt gullringen Swiagris, den hans langfädgar hade egt, men han dem altsådant synjat eller förnekat, så at de nödgats jämte Kong Rolf med en här fara til Kong Adil, men måste icke deßmindre fly dädan tillika med

que matronæ *temere usurpassent*, *manus* inserit, hwilka ord så wål Vossius in Etymologico anförer/ som och Bartholinus l. c. p. 67. af hwilka ochså Leges Anglorum & Warinorum Tit. 6. §. åberopas/ därest döttrar berättas hafwa efter sina mödrar i testamente fått ärfwa så wål armillas, som spolia colli, id est murænas, nuscas, monilia &c. Moses antyder ochså Exodi 35: 22., at så wål qwinnor som månn gifwit til tabernaclets byggnad och Gudstjenst/ armillas och dextralia; Blifwande altså deßa armillæ, emedan de af månnerna i synnerhet brukades och af dem wordo til qwinnorna gifne/ af den orsaken kallade Viriliæ, såsom Isidorus betygar Origg. c. 31. sägjande: *dextrale* est commune virorum & mulierum, quia utriusque sexus dextræ sunt. *Armilla* proprie virorum, unde & quondam vulgo *viriliæ* dicebantur. Se Vossium l. c. samt Martinium Lex. Philos. in voce viriæ.

b) J Sagan står p. 19. at de skulle tillaga sig raskeliga, det är/ se kjämpelika ut med ringar på armarna/ samt i sjalfwa twådet/ at gull skulle ses på gästarna, om de behöfde gästning, näml./ fara hädan och sedan i Walhall

med denna deras Kong; då har Yrsa Kong Adis Gemål, hemliga gifwit sin Son Kong Rolf, berörde Adils stora djurshorn med silfwer öfwerbeslagit, fullt af ringar samt gull och silfwer, i peningar bestående, samt i pungar lagde (se Rolf Kr. S. p. 108.) hwilka för myckenhetens skull ej räknas, mindre wärderas kunde; gifwande hon desutan til Kong Rolf, den kåstbara ringen som Swiagris het. Men sedan denna Kong nödgades begifwa sig til sit öfriga mannskap, och red så med sina Kämpar, från Upsala neder ut på Fyriswallen til

E Fyris-

Walhall eller dödsens rike warda antagne/ hwilket mann trodde skulle duga eller hjälpa raska stridsbußar, om de mitt i själfwa hafwet omkome. Ty det war ju ej eller rådeligit/ at fara snöder eller gull och peningeblotter/ enär mann skulle gästa Oden, såsom detta/ förutan i andra/ åfwen i Götriks S. p. 14. står; deßlikes p. 34. seq. at när Kong Wikar fått stark motbör, wart honom/ genom begjärt Gudaswar, tilsagt/ at Oden wille medels låttfall, hafwa en mann utur hären til at uphängas och åt sig upoffras, ju åfwen til den endan/ at stormwädret skulle stadna. Nu ehuruwäl en och annan kunde hysa den tankan/ at ofwan omtalte Fridthjofs Ring warit allenast enkel, och ej bestått af flera widhängande ringar; doch när mann befinner/ ej allenast at Ingeborg åfwen brukat Fridthjofs Ring, som utan twifwel för sin dyrbarhets skull/ hade flera widhängande ringar/ hälst han ej berättes warit sådan/ som kunde söndertagas i flera kånstiga stycken/ utan och at så wäl i Sagans text, som själfwa kwädet förmåles/ at Kämparna skulle hafwa något gull på sig (såsom på armarna eller händerna) ej hos sig (såsom småa stycken i händerna eller eljest gjömde) warande tillika bekant/ at gull särskilt nämt/ undertiden tages för ring, i synnerhet at hwardera af de widhängande ringar, ofta hafwa bestått af många länckor; ty har wäl Fridthjof tagit deßa af den stora/ huggit de största i sönder/ såsom och den stora i 2. eller 3. stycken/ och gjort dem så alla til flera, så at Kjämparna likafullt kunnat kröka dem/ och haft dem åtminstone på händerna. För öfrigit wet mann jämwäl af förr anförde berättelser om de Ringar, af hwilka flera hafwa drupit eller hängt/ och sedan warit utdelta/ at åfwen hwardera af sådana stora och kånstiga armringar/ warit allenast kallade en Ring, i det hufwudringen endast behöfs nämnas. Mann kan ej eller likligare kalla sådan stor ring/ på hwilken flera hänga/ än en.

Fyrisön c) så har han sett en, af Kong Adils mannskap, nedkastad **stor gullring**, ligga **glimande/ mycket flamrande** och **gällande** på wägen, då han med Kämparna red öfwer honom; hafwande utan twifwel, detta stora flammer warit förorsakat af de **flera ringar**, som honom **widhängde**. Altså har Kong Rolf äfwen dragit af sig en ring och kastat honom til den förra, på det han ej skulle så högt flamra, **hållande** tillika ur sin **pung** det **gull**, eller **peningar**, som honom af Drotning Yrsa warit gifna, och **besådde** så därmed **hela Fyriswall wägen**/ som där af **glimade såsom gull**/ til at på sådant sätt förhindra Kong Adil och hans giriga mannskap i deras efterfart. Men emedan Kong Rolf såg, at Kong Adil kom sig för nära, dy har han äfwen kastat Ringen Swiagris neder efter sig, hwilken då Kong Adil wille uptaga, stack han neder sit spjut i berörde Rings **bugt**/ och tog honom så up til sig. J Hjalmters och Olw. S. pp. 44. 53. skrifwes, at Härder hade i **Gättahem**, som låg **norr** om **Mannahem** (se pp. 39. 49.) tagit, jämte en **stor gullpung**, äfwen en **dyrbar ring**, den han i **Hunaländska** Kongasalen framräckte til Resen Hastige, stickande en **träkafle** i ringens **bugt**; denna kafla satte han emot Resens tänder så hårt, at han raglade baklänges med stort dån och

c) Af deßa ord/ så i Edda som Kong Rolf Krakes S. stående/ och med K. Olof Helges i Sturlesons Hejms Kr. p. 750. jämförde/ i orden: Kong Olof höllt til Swerige, lade sina skjep in i Mälaren, och höllt så upp i landet til Aros (nya Upsalas åminne) skickande sedan mann til Swia Kongen Onund, med betingande at möta honom, kan mann nu klarliga se/ at det gamla Upsala warit belägit/ där det äfwen nu så kalles; ty därifrån kan mann gerade rida neder ut på Fyriswallen, och til Fyrisön/ dit Kong Adil/ och utan twifwel K. Olof/ såsom andra/ med sina skjep

och gny. Således sägjes och i Eigla S. c. 65. at når Ejgil Skallagrim, en stor Kämpe, sat wid Kong Håkan Adalstens Fostres bord i Norrige, och wille ej dricka samt wisa sig glad, då har Kongen dragit ur slidan sit swerd (som efter den tidsens maner, måtte hafwa warit både stort och brett) dragande därpå en stor och god gullring af sin hand eller arm, den han strök öfwer swerdsudden, gick sedan mitt på golfwet och räckte ringen åt Ejgil. Då har denna ochså stått up, ryckt ut sit swerd, gått mitt på gålfwet och stuckit sit swerd i ringens bugt, tagande honom så til sig, hwarpå han gått til sit säte och stält sig gladlynt; har ochså då fått af Kongen en annan ring, hwarefter Ejgil lagt neder sina wapen, tagit emot hornet och druckit af. Jämför Torfæi Hist. Nor. T. 2. p. 167. En gullring berättes ochså Härder i Holmwärja S. c. 22. hafwa tagit af den stora Höfdingens och Hjältens Sotes hand, i des hög i Götaland, som warit så goder grip, at mann öfwer allt sagt, det ingen bätre hade någonsin komit til Island, ej eller någon warit så jämngoder. Men Sotes wåhle har spått, at den sama ringen skulle warda Härds och alla andra des egares bane, så framt ej någon kwinna kome at taga honom. Björn

skjep anlände, men ej från Nya Upsala, där staden nu står, emedan den tiden har wäl Fyrisången, eller det nu så kallade Föret, förr än Söderströmen här i Stockholm öpnades af berörde Kong Olof Helge, til största delen warit öfwerflödat af watn, och altså ingen allmänn wäg haft, mindre warit ridbarlig; ju såsom ochså sjelfwa nya Upsala ligger äfwen nästan lika sänkt och nedrigt, som Fyriswall, fast mycket nedrigare än sjelfwa gamla Upsala. Jämför Verelii notas in Epistolam Schefferi Def. och Rudbecks Atl. Tab. därest, ibland mycket annat, bägge orternas högd och låghet stå geometrice astagne.

Skallare fick af Kong Knut, genom des sändemann, förutan silfwerpeningar, åfwen twänne stora och dyra gullringar, se Sturleson T. 1. p. 743. En sådan kan och den hafwa warit, som af Hrejdar och Glumer war tilsamans egder, i Wiga Glums S. c. 5.

Alabrander omtales i Wilkina S. p. 514. hafwa tagit en gullring af sin hand och sagt til Thidrik således: härmed afhänder och antwardar jag dig Bern och alt Amlungaland, samt mig själfwan dig til tjenst, därhos mina männ, så länge jag lefwer, hwarefter ochså Thidrik wart satt i högsäte samt hyllter och walder til Kong. Jag skulle tro, at ibland deßa ringar borde den räknas, den K. Godmund på Gläsiswall i Samson Fagr. S. p. 22. berättes låtit sina trälar lägga wid sin oägta son / som och utbars och lades imellan twänne stenar *d*) med en häll ofwanpå; hälst han war en Kong och berättes hafwa ringen, sedan denna af hans Karlwuxna son wart framwister, ju såsom en Kongalik egendom, aldeles igenkjänt, utan

d) Barns utbärande war mycket brukligt i heden tima / såsom förutan i Herw. S p. 84. åfwen i Holmwärja S. står c. 9. / at när Thorfes hustru wart döder i barnsäng efter en flicka / wart han så otålamodig / at han wille låta utbära barnet; men det wart uptagit / bestänkt med watn och namn gifwit (hwilka båda delar tillika / så i Heden: som Christendomen woro brukliga / jämför Sturlesons Hejms Kr. pp. 71. 97. 119. 188. 223. hälst Odens Runa capitel i Sämundar Edda / §. 21.) Sedan Thorfe fick detta weta / nåntes han ej widare fördärfwa barnet / emedan det war hållit för et mord, at bära ut et barn, sedan det war öst med watn. I Landnama S. berättes i 5 delens 34. cap. at Thorkatla födde et swennbarn / men fadren böd at bära det ut / och dy hwäste trälen sin skyft eller gräffa, at därmed gjöra en grop för barnet. Thorkel Krafte förmäles i Watsdäla S. c. 43. wara utburen; åfwen så läjes i Finboge Rames S.

c. I.

tan at det nämnes, såsom hade å honom något märke af sten, ritning eller namn warit teknat. Hwar til och detta komer, at sama ring, warit så lagder som de gullarmringar, dem mann längre fram, skall berätta wara i Westergötland åfwen fundne, under eller bredewid en häll.

Än et efterdöme til wåra forna Nordiska Herrars mykna gull, silfwer och ringar, må jag upwisa af Götriks S. pp. 30. 22. 45. seqq. 48. seq. I hwilken nämliga skrifwes, at sedan Refer (son åt Rejmar, en för detta stor sjöhöfdinge, men sedermera en förnäm Bonde) hade gifwit sin faders dyrbara oxe åt Neri Jarl i Norrige (som och war Kong Götriks i Götaland, Jarl, hafwande et rike af honom at förestå, det Verelius menar warit Nerike) hwilken oxe war ganska stor, och hans horn med gull och silfwer-ränder inslagne, hängande och bägge hornen imellan, en silfwerkedja, samt på hänne åfwen tre gullringar. Då har Jarlen, såsom mägta nisker, ej gifwit honom, efter förmodan, peningar för oxen, utan allenast en hwättjesten, och dy har han, efter Jarlens anwisning rest bort at besöka Kong Götrik i Götaland, som, wid

hans

c. 2. at Asbjörn befallte sin hustru at utbära sit barn, och wart det således gjort efter fornan sed, och skjönt hon nekade med deßa ord, at han wäl såsom en mägta förståndig mann, ej worde det gjörande, emedan det wore et oförståndigt tilgrep, om och en fattig mann det gjorde, allrahälst emedan honom och hänne inga egodelar fattades; likwäl måste hon det bifalla, och lemna så wißa männ barnet i händer, som buro det ut, lade det imellan twänne stenar, satte en stor häll ofwanpå, stucko fläsk i barnets munn och gingo så bort, jämför Guttländska Lagen c. 2. och Verelii Nott. ad Herv. hist. p. 87. Börande mann här märka, at barnen, dem mann ej siälf welat hafwa eller upföda, blifwit så wäl til lifs som döds utbur-

hans ankomst, sat på en hög, sörgde sin där under begrafna Gemål, och afrättade dädan sina falkar, gifwande så Ref, för deß framtedde sten, sedan han den strax kastat efter Falkarna, en stor gullbauge eller gullarmring. Den sama wille Refer sedermera sälja för lösa fe (eller redbara peningar, hwilket ord altid åtskiljes frå liggande fe eller fast egendom semför p. 154.) och for han således til Kong Ella i Engeland, som sedan ringen wart honom buden, har sagt at Götrik måtte hafwa warit mycket kåstfri, som gifwit gull för gråsten, skjänkande han och dy själf Ref, för sama ring, ej allenast et skjep med utwaldaste last och drängar eller kämpar, utan och twänne sköna ractor med gullwidjor eller kedjor och en silfwerring om hwarderas hals, samt sju småa ringor på fästet eller skaget dem imillan. Refer har så åter farit til Neri Jarl och sagt sig hafwa fått nog Köpöre e) hwarmed han wille fara anten i Wiking eller Köpfärd, begifwande sig altså widare til Rolf Krake i Danemark, som gaf honom för ractorna likaledes et skjep, med bästa last och männ därpå; därhos en Hjälm och Brynja, bägge med röda gull inlagde.

Eme-

upburna; därföre och at de utländska äfwen bland utburna barns lindor och blöijor, lemnat anten ringar eller och andra smycken, såsom γνωρίσματα eller kjänneteken / det antyder Scheffer i Skriften de Torquibus p. 26. hälst Fort. Licetus i Skriften de Anulis Antiqq. p 216. seq. af Heliodori l. 8. och 10. och Terentii Eunucho och Heaut. Act. 4. Sc. 1. bekomande jag nu Liceti Bok af den lärda, hurtiga och arbetsama Herr Actuarien Stiernman, sedan deßa föregående Ark redan blijwit aftryckte / och har så ej widare kunnat mig däraf efter önskan betjena.

e) Köpöre kallades egenteliga af peningar, såsom de där woro wägda och fördelta i öron, marker etc. samt slagna til Skillingar, hwilka af Så-

mundar

Emedan nu **hwardera** af deßa **alla Konga/ Höfdinga** och **Hjältaringar**/ såsom mägta **kåstbara**/ ej endast kunnat bestå af en stor och obäklig, utan merendels af **flera** widhängande ringar, utom hwilka ochså knapt en eller annan äro här i Norden fundne, hafwande mann ochså efterdöme däraf, at änskjönt de mindre warit särskilt å någon **lycka, band** eller **krok** hängde, så hafwa de doch förnämligast och gemenligast, då mann dem brukade, blifwit på en stor **häftade** eller **fästade**. Såsom mann äfwen, af tidernas jämförande efter Eddorna och Sagorna, märker, at de **äldre armringar** warit merendels **större** och **dyrbarare** än de senare; altså tror jag ochså, at de ord böra förstås om en stor armring, på hwilken flera hafwa hängt, hwilka stå i Asmund Kämpabanas S. p. 10. så lydande, at när denna Asmund **drog up kläderna** eller räckarmarna, då syntes **händerna** (eller armarna, ty händer tagas ofta för armar, äfwen hos de Romare och Græker, wid slika och andra tilfällen) **wara beladdade med gullringar**/ det är, efter ordets **hlada**/ **lada**/ betydelse, at Ringarna tycktes wara coacervati, aggerati, eller legat hopetals på och om hwarannan öfwer framarmarna, eller fallit fram åt händerna *f*); hälst mann aldrig

låser,

mundar Eddas Hamarhämt tilförende äro ihugkomne/ och än widare här wid slutet skola nämnas/ dem och köpmänn, så i äldre som senare tider/ hafwa nödwändigt måst bruka/ blifwande och dy Köpmänn ofta i Sagorna nämde/ samt berättat/ at Sjöhöfdingar och Wikingar, af beskjedelighet/ altid låto dem och bönderna få fara orubbade/ se Thorsten Wik. S. p. 115. Sturlög. S. p. 6. Men at mann undertiden/ såsom ofwanberörde Reser/ ej altid fått peningar för sit gods efter åstundan/ det har wäl tilfället och nögjet at ega andra kåstbara waror förorsakat.

f) Därföre och de andra påhängande/ hälst de midlersta och största, understundom befinnas wara aldeles aflånga; de andra åter på sidorna alt

mindre,

låser, at många stora hafwa warit af månnerna burna, ty sådana hade wål warit ganska obekwåma och tryckande för de fria stridsarmarna.

Jag sade, at, emedan hwardera af deßa Ringar, såsom ganska kåstbara, ej kunnat af en enda stor och obåklig bestå, utan af flera ringar, som af dem hafwa hångt; dy wil jag ånnu flera skjål andraga, innan jag til bestyrkande af detta alt, deras wigt omtalar. Först har mann redan berättat, at de gamla ringar warit ej allenast tåmeliga stora, utan och af den dyrbarhet, at de råknats bland den förnåmsta egendomen hos Kongar och Höfdingar, skönt de tillika haft nog annat gull och silfwer, ja, och peningar, hwilka gingo i skatt, redan i Odens tid, hwarom wid slutet af denna min Skrift; så at åfwen Finskor och Kåtkarlar, i markerna boende, haft stora gullringar och gul hållor, efter Sturlögers p.59.seq.och Götriks S.p.14.beråttelse. Dårföre och de omtalta Ringar warit kallade åttgripar och årfdagull, se Stepha-

mindre, så at de/ förutan af början til at i större och mindre delar eller gåfwor utgifwas, åfwen sedermera wid påhångningen/ synas warit låmpade efter armarna, och at de större borde sticka sig fram åt hånderna, hwilka sannerliga/ ingaledes kunnat wara beladdade, såsom de dår i föregående ord beråttas warit framråckta, blotta och sönderhuggna. Warande hår och til mårkandes/ at de gamla Hjåltar och Kongar/ haft stora och wida kåftar eller råckar öfwer sig/ samt dårunder tröijor samt pantsar skiortor, på hwilkas armar/ under åfwen tilslutna kåftar/ ringarna woro dragne och hångande. Troende jag ochså med Bartholino, at sådana många ringar på en stor/ hafwa warit åfwen til den endan brukade/ at mann med deras tilfallande tyngd under kåftearmarna/ måtte desto tyngre, starkare och djupare hugg gifwa/ såsom Saxo Gramm. l. II. p. 36. efter Bodwar Bjarkes kwåde/ sålunda dårom synes witna:

- - pugnemus apertis
Pectoribus, totosque auro densate lacertos.
Armillas dextræ excipiant, quo fortius ictus
Collibrare queant, & amarum figere vulnus.

Dårhos Skönt

Stephanium til Sax. Gramm. För det **andra**, är och det märkwärdigt, at på de fläsla Ringar, intet annat wärde warit utsatt, än hwad ganska dyrbart kunde skattas, så at Kongar, deras barn, förnäma männ och andra hjältar, för deras behållande och egande rätt, hafwa wågat blod, wälfärd och lif. För det **tridje** befinnas de hafwa skänkt deßa ringar åt sina wederlikar, höfdingar och andra stora männ, såsom synnerliga wedermälen af höghet och heder *g*). För det fjärde, låser mann och så berättat wara, at när Kongar, såsom den förträffeliga Hjälten Thidrik af Bern, blifwit antagne til rikostyrslen, då hafwa ochså ringar warit dragne på deras händer eller armar, så at de, utan

F twif-

Skönt jag honom / såsom en för orddryg Poët och παραφράςης, i åtskilliga andra berättelser / ej altid efter orden bör förstå. För oß, såsom smått och wekligit folk, äro wäl deßa ringar obekwäma / men sådana hafwa de sannerliga ej warit / för de stora, grofwa, owäliga och bolstarka forna Kämpar, Hjältar och Kongar, dem wåra Göter berättas hafwa särdeles omtyckt, enär de / jämte mannawett, äfwen haft styfhet samt ögonstickande storlek fram för andra. Jag wil altså heldre tro / hwad Sagoord och befintliga ringar mig öfwertyga / än hwad mann / af blotta gißningar / skulle tycka annorlunda och bekwämligare böra wara för oß och wår tid.

g) Därföre / enär mann betänker ej allenast detta / utan och hwad längre tilbaka om deras känstighet, dyrbarhet, storlek och flera smärre är anfört / då synes otroligit / at något enda pretium affectionis af arf och kärlek, warit på dem lagt / hälst af Kongar och Kämpar i den *Barbariska*, grofwa och stridgiriga tiden, då mann merendels / af styrka, mod och blodgirighet betagen / for in och utomlands wida wegna, at skaffa ej endast gull och rikedomar (då så wäl Gättar och Bergsboar, Gullsmedar, Bönder och Råtkarlar, som Kongar och Kämpar, hade gull, ofta til pundtals) utan och förnämligast at intoga länder, och skaffa / sig beröm, låtande altid Bönder och Köpmänn få fara i frid / hwilka eljest med slika saker omforo och handlade; då före mann och låser / at slikt pretium merendels eller allenast war af Kongar / Kämpar och Skjöldmöar / flyttat på wapen och dylika wärjetyg.

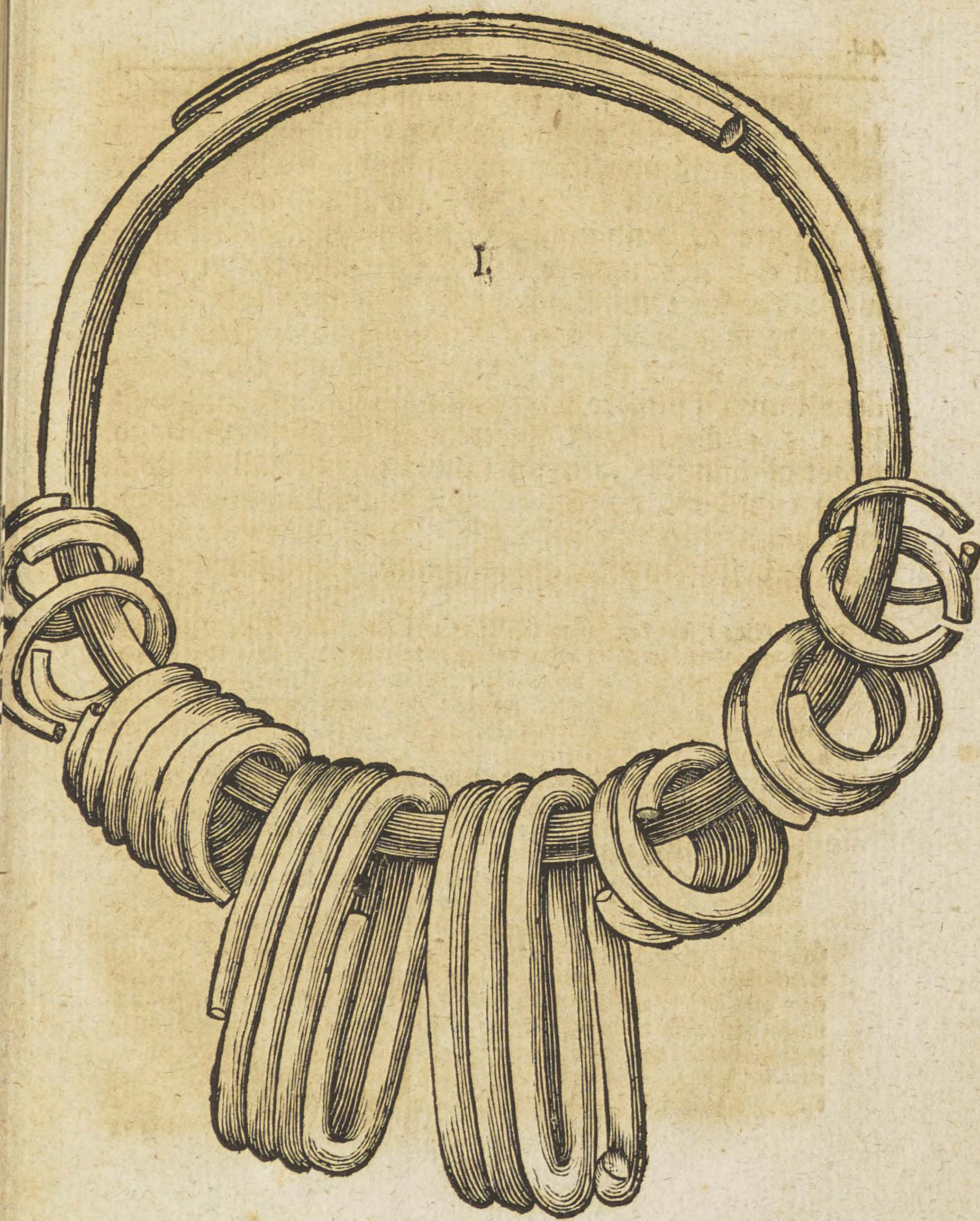
twifwel warit, efter slik wärdighet och ståtliga tilfällen, stora/ doch ej obäkliga, utan, såsom Kongar och Hjältar anstod, sådana, af hwilka flera warit hängande, til at dem åt Hofmännen samt andra Hjältar, ättborna och handgångemänn utdela, såsom ochså, det mann ofwantil har påmint, inga särdeles andra äro ännu i norden upfundne. Enteliga läser mann, at när de warit gifna åt andra Kongar samt Herrar, då hafwa ochså deßa däremot lemnat ganska stora och kåstbara gengåfwor.

Huru nu stor wigt de armringar hafwa haft, dem sådana förnämsta Herrar och tignarmänn plågat bruka, det kan mann sluta af den som, wår i Sagorna allraberömsta Hjälte, Starkader har fått, af Kong Wikar, skönt denna allenast war en af de Norrska Småkongarna. Blifwande därom i Götriks S. p. 33. sålédes förmält, at Wikar förärat denna Starkad, som war hans rådgifware och Lantwärnsmann, för sin bewista tapperhet, en gullring, som stod trenne marker *h*), och kunde altså ingalunda wara en enda obäklig och slät, utan heldre innefatta flera widhängande Ringar. Därföre och Starkader gifwit honom tilbaka i wedergällning en hel Ö, som kallades Thruma, den hans fader tilförende hade fått til skänks af Kong Harald.

Och at nu af sjelfwa Ringarna, ögonskenliga bewisa huru sådana, å armarna brukade, ej bestått af en enda stor, så har jag funnit nödigt, at framdraga några mynden och *figurer* af deras storlek och beskaffenhet.

Den

h) Om de fornas marke och öretahl, kan mann läsa Arngrimi Ionæ Crymog. p. 85. seqq. Torfæi Hist. Norrig. T. 2. p. 5. Nordländska Crönikan p. 58. Brenners och Dikmanns Skrifter om Swenska peninge eller myntesorter.


I.

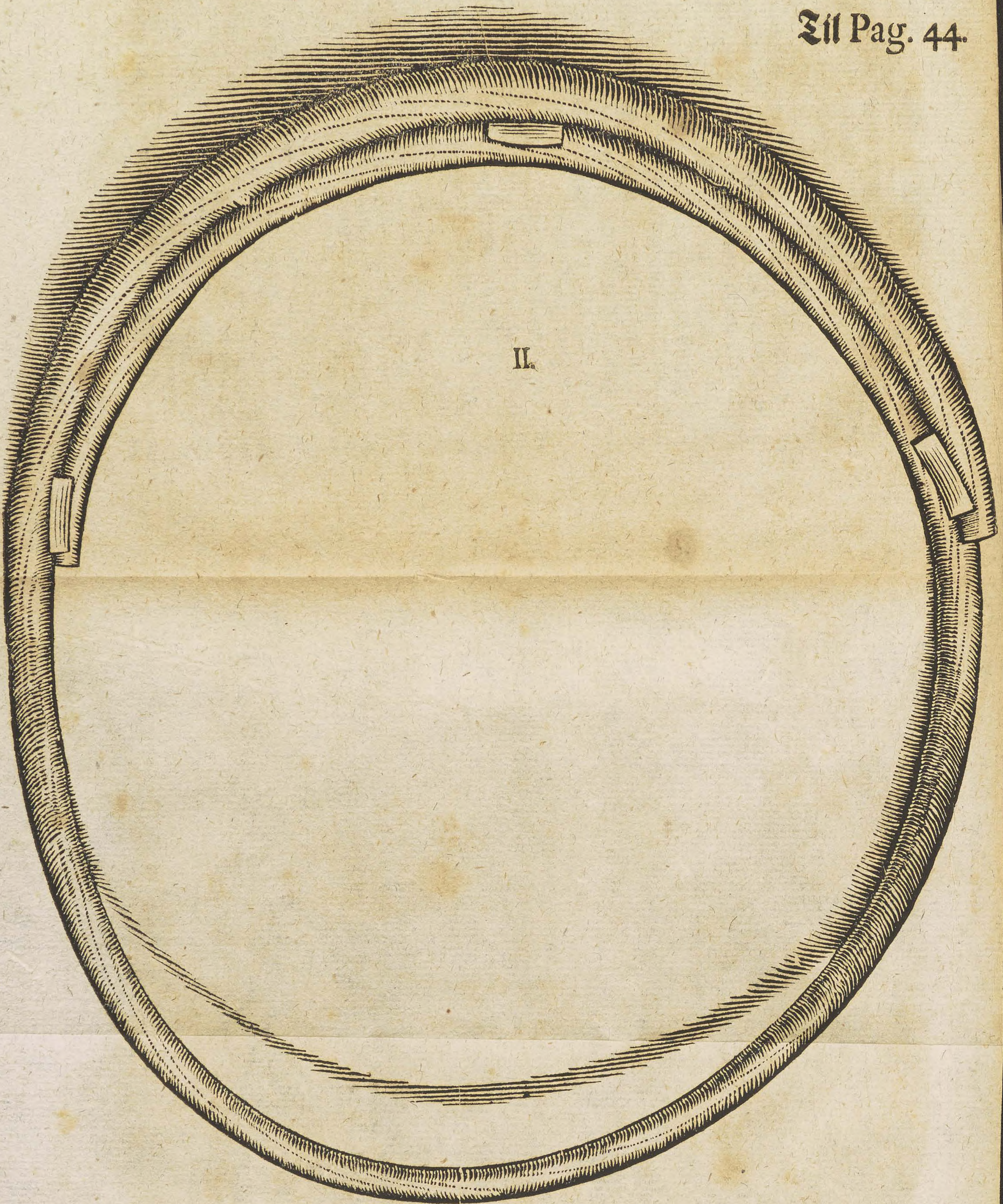
Den förra N. 1. är i början af detta hundrade tahlet, funnen i Södermannlands Sokn Skillinge, i själfwa, något djupa, strandwatnet af Sjön Wamelen, bestående den stora trinda och släta af Cronogull, men de smärre åfwendanna, af fint gull; warande allasaman ej af stort mindre wigt än Starkaders, i det de wäga twänne mark och något öfwer tijo lod, innehållande så alla tilsamans femtijo nijo ducater *i*).

Twå andra stora Arm och Halsringar, jämte åtta st. mycket smärre, på et smalt och krokugt gullband N. 2. 3. 4. äro förledit åhr ertappade i WesterGötland något ofwan för Hornsjöstranden wid en häll och sten, neder i sanden, på sätt och wis som nedanföre i hufwudberättelsen är anteknat *k*). Deras egenteliga mynden och beskaffenheter äro följande. Den förra stora ringen

i) Denna Ring / som kan hafwa tilhört en ung Kongason / Kämpe / eller och nått warit dragen på en äldre och större manns arm / synes blifwit / anten af en händelse, för någon på denna sjön farande hjälte etc. nederfallen / eller och så nederkastad / som de / hwilka af Kongarna Helge och Hroe samt Hrörik Slängering berättas här p. 30. hafwa warit i Sjön bortslängde.

k) Berättelse om nedannämde Fynd / som drängen Anders Perßon / hwilken tjenar hos RiksRådets Högwälb. Grefwe Herr Swen Lagerbergs Frälse-Bonde Anders Swenßon på Backegården i Bankjälla By / uti Skaraborgslän, Waßbo herad och Wärings sokn / tillika med Pigan Kierstin Benksdotter / som tjenar i sama gård hos den andra åboen Jon Adolfsson / åhr 1738. / natten imellan den 9. och 10. Junii, funnit / bestående i twänne stora och nijo små gullringar, om 131. lods mynt-wigt. Åhr 1738. den 9. Junii om afton / har Anders Swenßon på Backegården i Bankjälla / befalt förnämde sin tjenstedräng / at gå neder i beteshagen och se efter hans hästar / och blifwa där öfwer natten / och koma hem i första dagningen med hästarna / emedan bonden skulle fara bort med spannemål. När drängen komit ned i hagen, som ligger wid Hornssjön och funnit hästarna / ser han 4. Pigor från sama Bankjälla by koma ned til Sjön med blåß at taga kräftor / och går så til dem at hjälpa dem / hälst det war för bittida

Til Pag. 44.



ringen är trinner och synes wara med någon *punctering*, såsom i uthamrad wriden figur, hälst åt öfra sidorna, där han och är alt tjockare in emot endarna, warande och där wid deßas slutningar om hwarannan, medels trenne gullstycken hoplödder; doch så at endarna ej sluta sig i parallel eller nätt bredewid hwarannan, utan den ena endan går mera än til halfwa delen öfwer den andra. Därföre och som åfwen hela ringen inclinerar til en oval form, så kan mann säkert sluta, at han hängt utföre, til at destomera wara bekwämlig och oskadlig både för arm och hals. Och ehuruwäl han är öfwer alt nog nötter, doch synes at han åt nedra delen eller mitt på, är allramäst nötter och hälften smalare än någondera endarna. Den senare ringen är likaledes trinner, doch utan ringaste *punctering*, och altså helt släter; åfwen af nästan oval form och lika skapnad af tjockhet, doch så at endarna äro helt lediga och lösa wid hwarannan bögda, warande åfwen både all

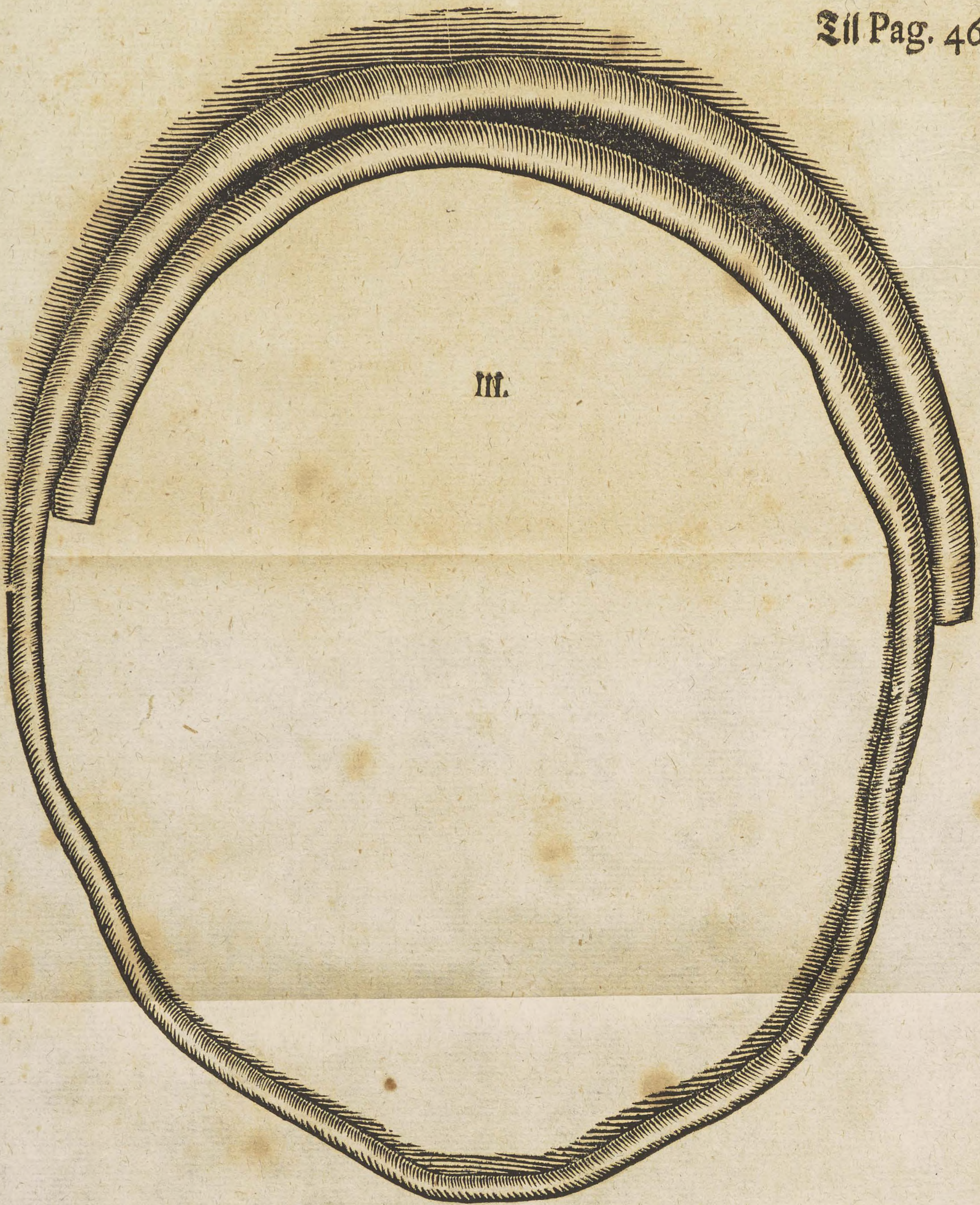
bittida at taga up bondens hästar och dem hemleda. Men som de inga kräfter fingo och woro wåta blefne/ sättja de sig på landet, som war sandigt, ongefär 4. til 5. steg från Sjön, och lägga sina blås tilsamans samt hämta några stickor där til at tårka sig wid/ medan de klädde på sig. Då har drängen sparkat undan en liten stenhäll, som låg i lösa sanden/ på hwilken lilla häll förr skall hafwa legat en stor sten. Och som drängen sedan tagit ned i sanden på det ställe/ som den lilla hällen betäckt/ och welat / för ros skull/ taga sand och kasta i sjön / at därmed skräma pigorna/ har han fått de twänne stora gullringarna, och sedan wisat dem för pigorna. Därpå har pigan Kierstin Benktsdotter/ som tjenar hos Jon Adolfsson / tagit djupare ned i sanden, och fått i handen de nijo småa ringarna. De andra 3. pigorna hafwa blifwit rädda och budit Drängen samt pigan Kierstin kasta bort ringarna i Sjön/ sägiande at dem eljest skulle något ont hända/ hwarpå de och lupit i hast från Drängen och Pigan/ hwilka sedan hafwa följts åt och gått hemåt/ med utlåtelse/ at i Guds namn taga wi Ringarna med oß/ och låtom oß wara ihop, om något

igenom nötter, som och hälften smalare, mit uppå, än wid sjelfwa endarna, hwilkas, så wäl som den förra ringens, yttersta kantar eller delar ej eller synas til ringaste del wara afstympade, utan heldre ihåliga, och altså hwardera ringen af sin stång giorder.

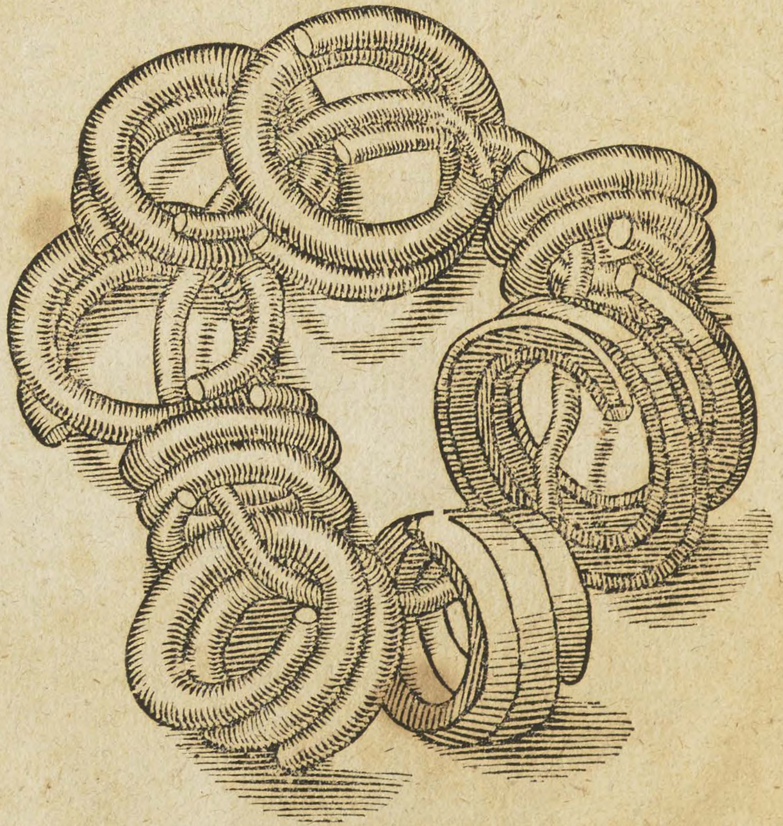
De öfriga smärre ringarna, hwilka äro trädde på en långt smalare och widare, samt bugliger ring eller gullband, med samanbögda endar, befinnas til stor del af olika anseende, emedan därbland äro 6. st. af trinna stänger, 1. af fyrkantig, och åter 1. af åttakantiga stänger, alla nästan af jämlika widd af ungefär et runstyckes storlek inom bögningen, med endarna om hwarannan til hälften af widden wekta eller krökta. De synas ej til det ringasta wara nötta, aldenstund, hälst de twå kantiga ringarna, ännu behålla tämeliga skarpa kantar, kunnande mann ej eller finna, at någondera, är å ringaste ställe, eller enderna, (hwilka alla äro smalare) afstympade eller rubba-

got ont oß hända skulle. På gjärdet wid Byn haswa och de andra 3. pigorna wäntat dem. Dagen därefter, näml. den 10. Junii, war drängen på Säteriet Waholm, och wille wisa Fogden ringarna, men denna war då ej hema. Pigan Kjerstin har sedan wisat de ringar hon funnit, för bonden i Hasta, som budit hänne 12. öre silfwermynt för dem, men hon har swarat, det hon i marknaden i Mariæstad eller Skjöfde wille tilbyta sig därföre, et par måßings ljuse-stakar, om hon finge ringarna behålla. Den 12. Junii helt bittida, komo Waholms bönderna med ökar fram til Waholm, at kjöra ut gjödslen, då drängen och pigan woro med, och wisade gullringarna för Fogden, hwilken tog dem alla til sig, och reste strax därmed til Landshöfdinge Embetet i Mariæstad, som därom, sedan Lands-Secreteraren och Ländsmannen besett stället, därest ringarna woro fundne, underdänig berättelse gjorde til Kongl. Maij:t. I anledning hwaraf Kongl. Maij:t har befallt, det ringarna hit til Stockholm upsändas skulle, och sedan Riksens Ständer dem wid påstående Riksdag besett, haswa de i underdånighet begjärt det de inlösas och i Antiquitets Archivo förwaras

Zu Pag. 46.



Til Pag. 47.



rubbade. Nu will mann anföra deßas wigt efter wederbörande Myntemästares samt Proberares förteckning. De twå stora ringarna, wäga, efter Swenskt myntewigt, 5. lödiga marker och 12. lod, men efter som gullet är allenast af 19. carat, 2 $\frac{1}{2}$ gran, gjöra de i fint ej mera än 4. lödiga marker, 9. lod 11. $\frac{3}{8}$ gran, och fint silfwer 1. mark, 2. lod $\frac{1}{8}$ gran, samt 6 $\frac{1}{2}$ gran koppar, som belöper til 285. Ducater 33. ß specie. De 9. småa ringarna wäga 2. lödiga marker 7. lod, och emedan gullet är af 18. carat, 10. gran, gjöra de i fint allenast 1. lödig marker, 14. lod, 10. $\frac{7}{8}$ gran, och i fint silfwer 8. lod, 7. $\frac{1}{8}$ gran, som gjör efter utmyntningen 118. Ducater, 61. ß specie. Silfret, hwarmed deßa gullringar äro allogerade, är 1. mark, 10. lod, 7. $\frac{1}{4}$ gran, hwilwaras måtte. Och som hagen, därest detta gullet blifwit funnit, har förr warit äng, och sama äng delad i tegeskifte, hwars utstakning ännu där finnes, och den teg, å hwilken deßa ringar legat, hörer Jacobsgården i Bankjälla til, som är Högwälbemälte Herr RiksRådets Frälse; så har Hans Excellence fått hälften af ringarnas wärde, och drången Anders Perßon halfwa wärdet af de twänne stora ringarna

nämliga - - - -	2639. Dal. 9 $\frac{1}{2}$ öre.
samt den $\frac{1}{8}$ del af ringarnas hela wärde, som 48. cap. 2. §. Mißgl. B. honom som hittade, tilägger - -	659. Dal. 26. $\frac{3}{8}$
Gjör tilsamans i Kopparm.	3299. Dal. 3. $\frac{7}{8}$ ör.
Eller i silfwerm.	1099. Dal. 22. 15.
Pigan Kerstin Benktsdotter har för halfwa wärdet, af de 9. småa ringarna, som hon hittat, fått - -	1097: 4. $\frac{1}{2}$
$\frac{1}{8}$ del af ringarnas hela wärde - -	274: 9. $\frac{1}{8}$.
Gjör i Kopparm.	1371: 13. $\frac{5}{8}$
Eller i silfw:m.	457: 4. 13.

hwilket kan utmyntas, efter 1731. åhrs Förordning, til 38. Dal. 15. öre 10. $\frac{1}{16}$ pr. Silfwerm. til 23. Dal. 9. $\frac{1}{5}$ öre Silfwermynt på marken *l*).

När jag i förstone såg deßa **twänne stora Ringar**, då kom mig i sinnet, at wäl någon nyfiken torde påstå, at de warit **allenast å halsarna**, och ej **armarna** brukade; men så wiste jag likwäl däremot, at **halsringar eller gullband och kedjor**, eljest och **Tyglar**, (af **tögja, utdraga**) kal-

l) Mann håller före / at deßa ringar, warit under / eller imellan hällan och stenen lagde / af eller genom någon förnäm Herre, med dylik tilskyndan och til sama endamål / som Kong Godmunds af Gläsiswall ring / det mann här p. 36. har antecknat; ty med flit är det wäl skiett / hälst på en öpen och slät äng, wid gården, och wid paß 5. steg från Sjön, kunnande mann häremot ej heller wärkeliga och omständeliga bewisa / at där warit något begrafnings samt annat dölgjeställe. Fast heldre synes troligit / at som sjelfwa Byn kallas Ban eller Barnkjälla, deßa ringar å wen i heden tima wid et utburit, och ej ertappat barn, i en kjällachtig grop warit lagde / se här p. 36. seqq. men efter så ganska lång tids förlopp af til och infallen sand öfwerhölgde / samt det späda barnets ben, så bortfrätta / at mann nu mera ej kan af sådana reliquier hafwa något märke. Warande således ej otroligit / at byn haft af sama händelse sit namn och warit följachteliga af en god heden ålder, den ochså des goda belägenhet torde medgifwa. Hwartil komer / at så wäl Högbemälte Kongl. Maij:ts och Swea Rikes Råd, Högwälborne Grefwen Herr Swenn Lagerberg, en / sannerliga / widfrägdad Swea Rikes Drott och träffelig Fornälskare, som och Kongl. Camer Revisions *Secret*eraren, Wälborne Herr C. Lagerberg, nådigt samt gunstigt / både munt- och skrifteliga mig månde tilkänna gifwa, då jag detta arket skulle trycka låta; nämliga / at ej långt från ofwannämde Barnkälla by, är en gård belägen / wid namn Ons eller Odens-Lunda, där gamla männ ännu berätta / at Kong Oden skall stundom haft sit tilhåll / samt at därstädes på et åkergjärde, belägit imellan berörde Odens-Lunda och Askeberga by, som gränsar til Säteriet Waholm, åskådes en / med händers wärk, 3. alnar högre än sjelfwa gärdet / upkastad plas, på hwilken 24. tämeliga stora och höga stenar, 12. å hwardera sidan, med en mycket större framtil / stå uppresta; hwilka / utan twifwel i hedna dagar tjent til en särdeles stor Westgöta Konga-Nämnds uttecknande / som bestått af dubbla tolfmänn, hwarom mann Lagarna, hälst Herworar S. p. 138. och Verelii notas, kan läsa.

kallade, warit, ej allenast, såsom redan här p. 9. seq. är antydt, merendels στρεπτοὶ eller wredna, smala och småtrinda, ofta ochså annulati och hamati, det är af småa ringar samt krokar bestående, ju och efter Diodori Sic. berättelse om Nb. wåra gullbärande och stridsama *Gallers* halsringar, här p. 10. utan och flata, bullati och krusade, och detta ju alt, på det de ej måtte wara obekwäma och otjenliga för halsarna, hafwande Scheffer detta altsaman, med mera omständeliga bewisat i Skriften de Torquibus Antiquorum. Däremot äro deßa wåra ringar, ej wärkeliga wredna, utan, ögonskjenliga, merendels förutan alt halsepräl, helt plumpa, tunga och ofantliga, hälst för kwinnohalsarna. Därhos ät hela nedra sidan tämeliga nötta, såsom hade där en hoper tunga saker, eller ringar, hängt; warande de tillika något ovala, såsom bögda ej allenast efter halsarna, utan och efter armarna, såsom af hwilken form åfwen en del smärre påhängda ringar finnas; ja och öfwer alt nog nötta, just såsom de hade warit brukade under räckarmarna *m*) hwilken nötning doch långt senare och min-

G dre

m) Warande och härtil, et tämeliga gott skiäl, at deßa ringar, just hafwa i följe haft åtta st. smärre. i synnerhet på en gullkrok, lycka eller band trädda, på hwilket mann särskilt ingen reflexion synes kunnat hafwa haft, emedan det är mycket smalt, plumpt och owärdigt slagit. Och som mann härjämte befinner, så wäl af förr anförda Eddors och Sagors ord, som af Södermannländska ringen, at Hjä-taringar warit med flera smärre försedde; så kan mann häraf billiga sluta, at berörde 8. särskilta ringar, hälst såsom helt nya eller skarpkantiga, innan de jämte de bägge stora wordo nederlagda; ändå ej blifwit på någondera af dem hafda, utan, såsom gemenliga i förstone skjett, på sådant gullband trädda, hafwande de altså warit et ämne, en klasa eller massa, hwaraf mann, efter behag, kunnat taga och hänga dem på de större, eller, och endera af de sama; hälst och deßa klarliga synas wara nog brukade och äldre. Warande jämwäl

dre skier på halsringar. Desutan hafwa de och behöft, så wida och stora gjöras, för de, såsom fordom skjedde, utsökta, stora och beklädda Hjältars armar, hwilkas hufwuden åfwen, twifwelsutan, warit så stora, at åtminstone den hoplödda ringen, ej kunnat öfwer dem dragas, såsom bara halsringar, hwilka doch aldrig beskrifwas warit hoplödda, utan spänta och dragna tilsamans i endarna med krokor, sölgjor och band, se och Barthol. de Armillis p. 44. samt eljest Scheffer L. cit. ju på det de ej skulle dragas öfwer hufwuden, utan fästas om halsarna, bland hwilka och den halsring eller tygel warit som finnes införder i Actis Svec. Litt. den mann af deß form och nedra tjockhet, tror wara å något offerdjur hängd eller brukad. Doch som mann, ej allenast af ofwantil inryckta, samt eljest bekanta Sagoberättelser, finner, at Hjältar och Kämpar skjänkt sina ringar til Kongadöttrar samt andra möijor, och deßa dem brukat, samt dylika, efter fäderna och mödrarna ärfda (se här pp. 30. 31. 32. och Fridthjof Fr. S. p. 19. om Ingeborgs ring) åt sina älskare tilbaka gifwit, såsom tilförende brukat Hjältapråt, i fästnings och wänskaps tekn, utan och ganska märkwärdigt är, at

jämwäl här til märkandes / at / som efter redan anförd berättelse / de smärre 8. ringar wäga nästan lika med en stor, så synes ochså / i följe af andragna ord pp. 19. 23. såsom hade stundom berörde 8 st. jämwigtiga det är / tilsamans tagna / hwart 9. dygn / stundom och en gullring, eller band med lika många, hwart dygn / warit bortgifna / så synes / säger, jag / ganska sannolikt / at många sådana smärre, blifwit / alt efter handen, på en stor hängda och aftagna, så at denna kunnat längre behållas och följaktheliga mera nötas, såsom mann ännu af wåra bägge stora / ögonskenliga finner. Så är ej eller det emot min satts / at den ena stora Ringen befinnes samanlödder, ty mann har likasullt kunnat träda på honom smärre ringar / såsom altid öpna med endarna; hafwande åfwen /

at deßa alla senare ringar, hafwa, efter beskrifningen, warit fundna i en Sokn, som heter **Wäringe**, förmodeliga så kallad af de där fordom wid grändsen sig uppehållande **Wäringar** och **Landswärnsmänn**, hwilka merendels woro **Hjältar** och **Kämpar**, dem jag redan beskrifwit i Tractat. de Waregis, jämför Hjalmars S. foll. 5. och 6. Märkande mann utom des, at hwardera deßa ringar, **wäga** nästan så **mycket**, som Starkaders, och den här först anteknade Ringen, på hwilken ännu flera hänga. Ja, mann finner, at wåra bägge stora Ringar, wäl **lämpa** sig efter **Kwinnohufwuden**, på hwilkas, så wäl **halsar**, som **armar**, de til faveur, stundom kunnat wara brukade, men ej så, särdeles den hoplödda, efter stora Karahufwuden. Altså tyckes sannolikt wara, at Kongar, Hjältar och Kämpar, undertiden låtit sådana sina ringar gjöra, hwilka äfwen så på **Fruars** eller **Möijors halsar**, som **armar**, kunnat någorlunda brukas, skjönt de å detta sättet warit tämeliga owiga eller plumpa, doch för **kjärleks** och **dyrbarhets** skull wäl lidna, hälst til at därmed, såsom **ärfda** efter **tappra fäder**, desto likligare och snarare, förwärfwa sig dylika Hjältar til fästemänn,

 i syn-

wen/ twifwelsutan/ de måsta Hjältar funnits / som welat hafwa sådana olödda ringar/ til at därmed/ förmodeliga / lämpa dem efter armarnas storlek etc. På hwilka de och/ så wäl å Kämparna som Fruarna warit fasthäftada, til at ej affalla; se Fridthjof Fr. S. p. 28. därest står/ at K. Halfdans Gemål hast Fridthiofs kåstbara ring å handen, eller armen, fästad. Bartholinus anförer wäl i Skriften de Armillis p. 43. en utländsk och enkel armring; men som han merendels är liker wåra stora ringar, och endarna äro likaledes bögda om eller wid hwarannan, men ej samanlödda / så synes och sannolikt/ at han anten warit af början Nordisk, såsom mann ofwantil p. 15. bewisat/ at utländska männ wetat af eller haft wåra Baugar/ samt halsringar och kedjor, af krokar eller ånkar

i synnerhet, som **Konga** och **Jarladöttrar**, altid måst tyckt om dem, som förwärfwat sig slika **armringar**, medels sölade och sargade händer af mannablod och wapnabett, se Asmund Kämpabanes S. p. 11. seq. Så ser det och mägta likt ut, at den ena af wåra ringar, som **krusad** eller piquerad samt **hoplödder**, är, har til någon **Fru** eller **Mö**, af des **Frjare** eller **Älskare**, warit skjänkter, doch mistat sina andra ringar, såsom redan bortgifna; men den andra **släta** och ej hoplödda, har wäl och en **Kämpe** egt, så at honom tilhöra de smärre hopbundna ringarna, skjönt de, såsom unß giorda och oburna å armen, och nu mera onödiga, med den större, ej komit at på honom häftas.

Förr än jag nu de **andras wigt** anförer, måste jag tilkjänna gifwa, at emedan de merendels warit ej allenast **gifna til mindre hederliga Männ**, samt wid ringare tilfällen, näml. i **Bragar** eller **Skalldelön**, hwilket ord längre fram skall uttydas; i **Julagåfwa**; i **Tannfä** (eller faddergåfwa, enär tännerna utwäxte på barnen); deslikes til **jard** eller **wård** och **wenskapstekn**, samt til **namnfäste**, eller befästande af **tilnamns** gåfwa, om hwilket alt mann i ganska många Sagor finner efterrättelse; därtil-

ånkar bestående/ och det både förr och något efter Christi manndoms anamelse; eller och/ at på honom ochså hängt flera andra och smärre/ lika som på wåra; därföre och de Romerska samt Grækiska scribenter/ sällan nämna armillam, utan armillas, och dem stundom öfwer några hundrade, ja til tusende stycken/ enär de berätta sådana wara bekomna/ hafda och gifna. Hade jag Michaëlem Angelum Causseum, edit. Rom. samt Dapperi descr. Americæ, hwilka båda/ en hop/ så kallade/ armillas humerales hafwa antecknat/ då kunde jag ännu wißare om de utländska döma. Den curiösa Rhodius, anförer wål en enkel wriden ring, bland sina Cimbriska Antiquiteter p. 121. seqq. N. 1. doch som han/ efter beskrifningen pp. 99. 126. i en hög funnen/ är ej allenast wriden eller krusad,

därtilmed at de warit hafda å Gudarnas armar eller händer, och mann således ej behöft dem eller några påhängande bortgifwa; utan och de fölgjachteliga merendels wägt en eller half marker. Ty håller jag och före, at de til mindre delen warit enkla och stora, såsom de å Gudarna satta och å altaren lagda, men däremot större delen både richtiga armringar, med flera påhängande, doch af mindre form och wigt såsom de i Jula och Skalldegåfwer etc. samt och sådana, som blifwit tagna af hufwudringarna, och bestå ofta af trenne och fyra omslag, hafwande jämwäl, i anledning af ofwannämde K. Adils S. och Edda, här p. 33. blifwit lagde och bewarade i de mägta stora Boffeldjurs eller Urarhornen, dem Kongar och höfdingar, i forna tider brukat til dryckeskjäril; jämför Thorst. Byakr. S.

Jag wil altså nu, af Sagorna anföra en hop efterdömen til deras wigt.

krufad, samt ej til och omsluten / utan och et stycke från endarna åtbögder, warande åfwen allenast af 3. lods wigt, så at han af en Gullsmed/ warit wärderad til 15. Riksdaler. Altså hörer han ej arm / utan handringar til/ se här pp. 6. 10. Troende jag doch/ at de andra/ smärre Ringar, af 3. 4. 5. 7. både tjockare och smalare omslag bestående/ dem Rhodius åfwen p. 137. N. 1. 2. 3. p. 145. N. 1. p. 169. N. 1. har anfört/ hafwa ej warit / såsom han menar/ handringar, utan sådana/ som/ af lika många omslag/ finnas hängda på wåra stora armringar, och blifwit wid särskilt brukande / afstyckade/ samt sedan til fingerringar anwända; hälst några äro tämeliga tjocka samt wida/ och kunna altså hela och häldna / ej lämpa sig efter fingrar. Ja/ mann åfwen af ut och inländska ertappade fingerringar, ej någon enda finner / som bestått af flera än en omgång. För öfrigit är min tanka/ at den förstnämda handringen/ samt de andra smärre / af stora armringar tagna/ äro allenast efter mindre männ, såsom Hird- eller Håfmänn och Skallder, i högarna kastade, hälst inga stora, såsom efter Kongar och Höfdingar, se här pp. 19. 31. blifwit i de Holstenska eller så kallade Cimbriska högarna fundne.

Kong Håkan Adalstens fostre, gaf Ejgil Skallagrim, i **Bragarlön** n) **twänne gullringar**, som **hwardera stodo en mark**, dem och Ejgil sedermera gaf bort til Arinbjörn, wid deras skilnad, se Ejgla S. cc. 65. 78. Kong Sigtrygger på Irland, ernade gifwa Isländaren Gunlög Ormstunga (som och wart Skalld i Swenska håfwet) twänne skiep, med gods lastade, i **Bragarlön**; men en hans hofmann tyckte detta wara alt för rundeliga tiltagit, och sade fördenskull således: mycket är detta, andra Kongar gifwa, i Bragarlön, goda gripar, goda swerd eller och **goda gullringar**. Dy ändrade och Kongen detta sit första råd, och gaf Gunlög i stället en Skarlakans råck, en fodrad tröija, samt en **gullring**, som wog **en mark**.

Berörde Kong Håkan, gaf Hoskold en gullring, den han drog af sin hand, och wog han **en mark**. se Laxdåla S. c. 13. jämförd med Thordar Hredos S. c. 25.

En gullring, som stod åfwen **en mark**, lade Rutur ut i wad, se Snåglu Halls S. c. 19. Kong Swen i Danemark, skjänkte Krokaref i **namnfäste**, jämte 12. byar, en gullring, af lika många marker, se Kr. R. S. c. 22. Håkan Jarl i Norrige, gaf Finnboge

n) Med Bragarlön, förstås wäl egenteliga / i senare tider / Skalldelön, doch emedan Bragur war et Gudanamn, en wiß As tilhörigt / som och war den största Skalld, se Sturlesons Eddas 24. Dämis. Därhos den wältaligaste, mycket wiser och kloker; såsom och Oden sjelf berömes för den förträffeligaste Skalld. Ja / ej allenast i Eddas Kenningar til Karlmanna namnen / förmåles / at Hjältar och Kämpar hetat Bragnar, som följde Kong Brage hin gamla / warande tillika bekant / at Skallderna åfwen woro Kämpar, Håf- och stridsmänn; utan och ordet Bragar egenteliga betyder Kongar och Föreståndare, samt eljest andra Stridsbußar, se Godmund Olßons Indic. Poetic. rerum & verborum

boge en gullring, som war lika wigtiger. Finb. Ramas S. c. 24. Thorgil gaf Ragnhilda en dylik, c. 24. När Kong Magnus i Norrige, hade i et gästabod upgifwit til Kong Harald Hårdråde, sin endaste egendom i gull, som war en gullring, den han hade på handen, och Harald sagt, at hans fader tagit honom af sin fader Kong Olof Haraldsson, för ringa orsaks skull, då gaf han Skeggar-Thore under sama gästabud en masurbulla, all med silfwer beslagen, samt med et handgrep försedd, bägge twå förgylta; warande bullan upfylld med skära silfwerpeningar / och följde därhos twå gullringar, hwardera af en mark. Sturlesl. T. 2. p. 83. Sigurd Jarl på Orknöjarna gaf Thorkil Krafla, för des herfärdsfölgje / en gullring, som wog en half mark. Kong Olof Haraldsson gaf Sigwat Skalld i Bragarelön en dylik, Sturlesl. T. 1. p. 420. Han feck och en sådan af Ragwald Jarl, och är han i kwädet kallad Bauge. p. 510. Afwen en sådan gaf Kong Knut honom, som jämwäl begåfwade Verse Skalld

rum ad Sturlesonii Hist. RR. Sept. mscr. samt min Inledning til Sagorna p. 70. Altså synes och Grækiska ordet Βραβεύς, som betyder en moderatorem, judicem & præfectum certaminis, samt följachteliga Βραβεῖον, eller præmium certaminis, wara hörkomit af förbemälte Bragur samt Bragarlön. Hälst Scythæ eller Getæ (dem Greg. Syncellus, samt Greg. Theophanes ad ultimum Valentis annum, efter Trajani Patricii berättelse / ganska märkwärdigt / antyda / at hafwa å deras egit moders mål warit kallade Göter, se min Prodrom. p. 12.) wärkeliga utgifwas för de första, största och widländasta Herskare och Segerwinnare, så at de haft öfwer Grækerna Herrawälde / redan för Trojaniska kriget / hwarigenom desa Græker / efter D. Læschers medgifwande i Skriften / Ion, eller Origines Græciæ, kallad / hafwa fått af Scytherna många Lagar, Seder och Ord, hwarom mann äfwen här p. 2. något nämt / och widare kan läsa Peringskiölds notas ad vit. Theoderici p. 356. seqq. Lundii Zamolxin p. 193. seqq. och Prolegomena ad Leges Upl. samt min Inledning pp. 10. 32. &c.

Skalld med twänne dylika, jämte et gullbonat swerd p. 614. Ofwannämde K. Olof gaf ochså Thormod Kolbrunar Skalld en sådan gullring, för det han sång det forna Bjarkamal, p. 772. I det stora Gudahuset på Island, som omtales i Ejrbygga S. c. 17. har på altaret legat en gullring, af tjugu öringar owägda/ och skulle mann wid honom, såsom därjämte med offerblod beständktan, aflägga alla högmåls-edar/ skolande ochså Gudahofs Föreståndaren, Gode kallad, hafwa honom på sin hand til mannafund, eller folkets sirliga samankomst, på Thingsställen wid Gudahusen *o*). I lika måtto gaf och hängde Agde Jarl i Gniparlund eller Gättahem, en gullring på Grim den godas stickel eller smala enda, och bad så honom om mißkunn eller försoning och hjälp *p*). Denna Grim bestod eljest af et horn

o) Jag undrar storliga / at i det tryckta Sämundar Eddas Hawamal §. 99. orden: baugejd hygg eg, ad eg unnid hafe, ej blifwit efter orden uttydda således; Ringa ed tror jag mig wunnit eller aflagt hafwa; utan på helt annat sätt / nämliga: han hade Oden swurit; där likwäl Oden själf i detta Hawamal införes talande / och jämwäl själfwa orden stå in prima, men ej tertia singul. såsom mann i Scholorna talar / beskrefne; at jag nu må andra / så föregående som efterföljande ord / förbigå / såsom likaledes ganska orätt uttolkade. Arngrimus Jonæ sägjer i sin Crymog. eller descript. Islandiæ c. 6. om berörde ring således: cujus religionis fuit ritus, ut juramentum præstituri, adhibitis testibus, annulum in ara deorum asservari solitum, & in foro judiciali a supremo judice in brachio gestatum, hostiarumque sanguine illinitum, attrectarent.

p) Mann wil hålla före / at jämwäl Israëliterna eller Judarna hafwa brukat sådana armringar til Helgedomar och synders försoning, såsom det står / förutan i Exodi 35: 22. quod ad cultum & ad vestes sanctas necessarium erat, *viri* cum *mulieribus* attulerint, *fibulas* (å Ebr. חח eller חוח, *kak*, *kok*, å Göt. hak, haka, höskja) *annulos*, & *dextralia*, åfwen i Numerr. 36. 50. offerimus oblationem Iehovæ, quisque quod nactus est, instrumentum aureum, periscelidem aut *armillam*, *annulum*, *inaurem*, aut

horn med et heligt mannshufwud på stickelen, af hull och hår, warande och därföre så stort, at det hade fem alnars hög gullzirat, och kunde en stor karl stå in i des bugt. Mann hängde jämwäl på deß hals et gullmen eller monile, numum memorialem, och satte en Crona på des hufwud, se Thorsten Byakrafts S. cc. 8. 9.

Njals S. gjer c. 86. wid handen, af Wiga Hrappers, tog i Gudahuset på Gudbrandsdalen i Norrige, en stor gullring, af den stormannliga Gudinnan Thorgerda Holldabrud; deslikes en af Thor, som sat på en kjärra *q*) såsom och en af den andra Gudinnan Yrsa; J själfwa Christendomstiden, har Konung Håkan Gamle i Norrige, efter des Sagas 270. cap. offrat en gullring i den Kyrkan, som af honom war betallt at byggas.

Enteliga finnes, at de gamla haft slika Ringar på deras högra armar eller händer, såsom Njals S. c. 22. intygar. Mann finner ochså, at wåra forna Hjältar haft sadelringar eller sölgjor, med hwilka bröstgjorderna

H

aut cingulum pendulum, ad faciendam *expiationem pro animabus nostris*, coram Iehova, hwilka språk åfwen Bartholinus L. c. p. 180. har behagat anföra.

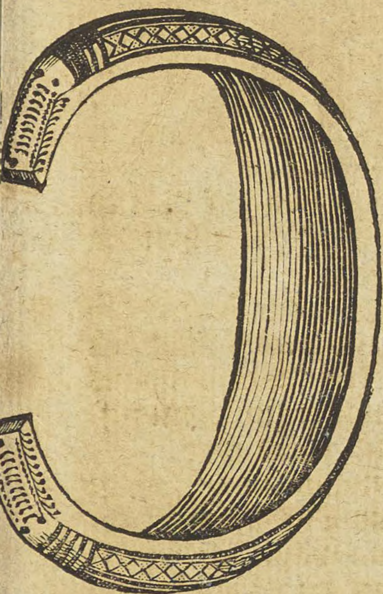
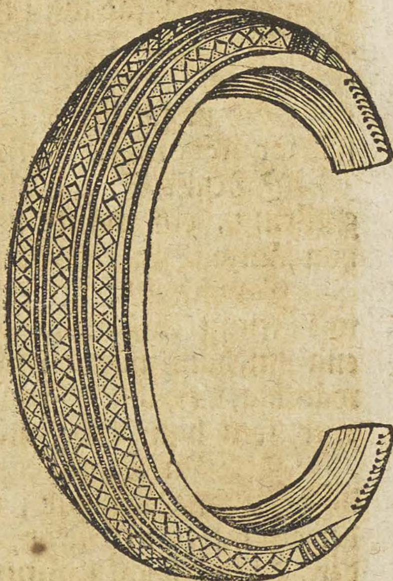
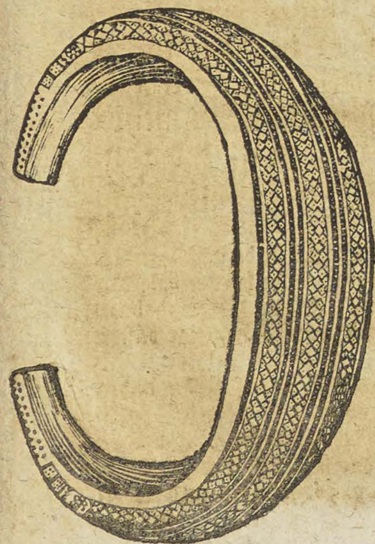
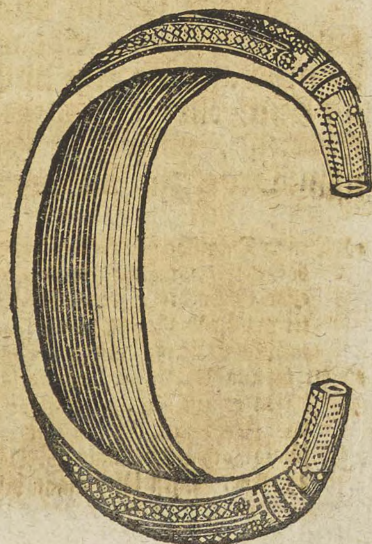
q) Han kallas altså Åke Thor, dåraf Hector fått sit namn/ efter Eddas anledning/ och betyder han eljest Solen, samt/ med sin hamare/ Åske-Guden. Huru detta med mycket mera/ öfwerens komer med Apollinis och Iovis, eljest hos oß Balldurs och Jofurs så kallades/ beskrifning af de Græker och Phœnicier/ det kan hwar och en i sådan wetenskap erfaren wäl finna. Rudbeck har/ej allenast detta ganska wäl antytt/ utan och både med naturliga skjäl/ tagna af wår orts högd och belägenhet, som och med historiska witnesbörder af Platone, Diodoro Sic. och många andra Græker/ angående förnämsta Himelsteknens i Zodiaco namn (dem de Ægyptier brukat/ men doch af sig själfwa/ ej kunnat upfinna) fullkomliga och oemotsägjeliga bewisat/ at Solens Månans och Stjärnornas förnämsta dyrkan, komit från wåra Nfwerboar til berörde folkslag/ se i synnerhet hans Atl. T. 1. c. 27. seqq. T. 2. c. 5. hälst Tom. 3. c. 3.

na fastspänntes, af bara gull r) ty den Norna Gest feck af Sigurd Fofnisbane, war så stor och god, at han satte hänne i wad emot den kåstbara ringen Hnitud, den mann tilförende berättat hafwa warit den bästa af alla ringar, i Norna Gests S. c. 5.

En stor gullsölgja gaf och Mordur åt Skarphedin; Kore skjänkte och Godmund en gullsölgja, i Njals S. cc. 106. 149.

Nu komer mann til handringarna, dem de gamla hafwa spännt ofwan händerna, eller wid smalasta armleden, och hafwa de, merendels af Fruar eller Möijor burna, warit flata, för des större bekwämlighets skull, stundom wridna samt med uphögt krus utzirada, åt ändarna både kantiga och krökta, samt eljest tämeliga prydda, efter den tidsens kånst, sådana som och här, af silfwer gjorda finnas tryckta, och kunna likaledes åskådas i notis til Asmund Kämpabanes S. p. 30. samt i Bartholini ofwannämde Skrift de Armillis pp. 57. seq. blif.

r) Trebellius Pollio och andra scribenter berätta, at de Romare gifwit allenast sino Equitibus, ja och hederwärda soldater, klädessölgjor, fordom af förgylt silfwer, sedermera af bara gull; Men af föregående ord ses, at wåra Göter ännu warit gullrikare och prägtigare, i det de ej allenast haft sådana klädessmycken, utan och sadelsölgjor af ganska stor wigt och dyrbarhet. Jämför om de Romare Bulengerum in de triumphis Romanorum p. m. 18.

blifwande och sådana i högar fundna, hwarom äfwen Rhodius talar i Cimbr. Antiqq pp. 121. 126. 137. 144. Doch är wid alla Rhodii afritada Ringar til märkandes, at de äro något större och tjockare, än han dem utsatt, jämför Acta maris Balth. A. 1699. p. 64. Tab. 3. n. 1. 3. 5.

J Njals S. c. 8. finnes, at Gunhilda gaf Rut en gullring, och spänte den på hans hand, med hwilken hon jämwäl förtrollade hans manndom.

Gunhilda berättes i Wilkina S. p. 487. hafwa gifwit Irung twänne gullringar och likaledes spännt den ena om hans högra hjälmband, den andra om hans wänstra, tilbjudande honom och, så mycket gull samt silfwer, som han wille måst fylla sin skjöld med.

J Ejgla S. 64. cap. står, at mann lemnat på de döda sådana Ringar, såsom at när Thorulf wart dödder och satter i en grop, med alla sina wapn och herkläder, då har Ejgil spännt en gullring om hans läppar.

Ibland sådana smärre Ringar, synes den wara, som i Sturlesons Eddas 70. Dämisf s) berättes warit hämtad af Loke, som af Oden war utskickad i Swartalfhem, eller de swarta och småa Bergsmänns hem i Swerige, hafwande Loke där tagit honom af den känstiga Dwergen Andware t) i des sten eller bergshyble, jämte

s) Denna Dämisaga är inflickad i Wolsunga S. p. 36. emedan de gamla Skallder gjärna plågade inmänga något i Hjältadaterna / som hört forna Asar eller Gudar til / at desto mera förhärliga dem. Mann läse Sagobrottet om Bråwallaslag p. 13. seq. huru ochså där / Asarnas gjärningar blifwit inflickade / at jag nu ej må nämna flera Sagor.

t) At sådana Dwergar merendels gjort wåra gamla Ringar, såsom andra bästa wapn och dyrbarheter, det kan mann widare se af Sturlesons Eddas 49. Dämis. den jag tilförende / angående ringen Drypner / har anfört; jämför ochså 59. samt 72. Dämisagorna / därhos Sigurd Thogles S. c. 23. &c. Eljest läser mann och i Wolsunga S. p. 36. jämförd med Sturles. Ed-

jämte alt annat myckel gull, det han har egt. Självwa ringen sägjes hafwa warit liten (näml. åt berörde stora männ) samt en sådan, at eho honom hade, han kunde, efter önskan bekoma peningar, och dy wille Dwergen honom ganska ogjärna mista. Men som Loke sade, at han ej skulle få honom, eller den endaste pening, behålla, dy sade och Dwergen däremot, at sama ring skulle warda hwars manns bane, som honom egde, hwilket och skall hafwa hänt. Imedlertid har Oden tagit honom til sig, för hans stora fägrings skull, blifwande sedermera af Sigurd Fofnisbane gifwen åt Brynhilda Kongsdotter i Linfå, som ochså haft honom på handen och gifwit Sigurd en annan til menjar eller åminnelse. se 73. och 74. Dämiss.

Härtil må wäl och den gullring föras, som åfwen af en Dwärg warit skjänkter åt Thorsten Byakraft, för det han frälsat hans barn, sägjande, at så länge han den sama bure, skulle honom aldrig fattas peningar. Tilförende har han budit Thorsten så mycket gull och silfwer, som han wille hafwa. Thorst. Byakr. S. c. 3. Deslikes den silfwerring, som af Thormod gafs åt Thorkel i Låkarelön, Broddhelga S. c. 4. Widare den af lika metall, som af Thorsten Swarte innehades. Laxd. S. c. 73. Huru mycket sådana hafwa wägt, det kan mann til en del finna af följande efterdömen.

les. Eddas 69. Dämis. samt Norna Gests S. p. 8. at Bondens Hrejdmars son/ Rejgin Dwerg, war så känstig smed, at han kunde åt sin fader och bröder altid gjöra något nytt och gagneligit ur järn, silfwer och gull. Widare i Såmundar Eddas Wolundar Kwida / at Kong Njdud i Swerige (som lefwat wid Herworas och Kiars af Walland tid / se Herworas handskrefna S. och Peringsk. nott. ad vit. Theod. p. 440.) har farit til den känstiga Smeden Wolund, Kong Finnes son / som plägade sitja

Harald Hårfager sände Hröllog en gullring, som wog fem öre. Landnama S. cc. 4. 47. Barder gaf Gunbjörn en gullring, som stod sex öre, Finb. R. S. c. 42. stående och i sama S. c. 25. at Finboge gaf Ragnhild en gullring, som stod sex öre. Kong Jon i Grækeland skjänkte berörde Finboge en gullring, som stod 10. öre. Kong Adalrad i Engeland, gaf Gunlög Ormstunga en gullring som wog tre öre, se dennas S. c. 10.

J deßa ringar hafwa förfäderna och plägat infatta wißa stenar af underlig kraft, såsom i Hermanns och Jarlm. S. c. 5. står, at Jungfru Herborg gaf Jarlmann, när han reste til at fria för Kong Hermann, til Jungfru Rikilat, en gullring med en sten af sådan natur, at om des egare droge honom öfwer en kwinnas hand, och hölle så åt, at han wärmdes, då skulle hon unna eller älska den, som han wille. J Sigurd Thoglas S. c. 20. antydes, at ibland de skjänker, dem Kong Östurads döttrar gofwo Sigurd, war en gullring med

åfwen

sitja i Ulfdalen och slå där gull wid ädla stenar, samt eljest förfärdiga gullringar til 700. stycken, dem han hängde på basterep. När K. Nidud ditkom, har Wolunder nys rest af jagten från Fjällen, och beskyllte han så Wolund at hafwa inrymt sina aurar (eller gull och silfwer egodelar, til öron wägde) där i Ulfdalen, welande han ej betro honom om så dyrbara saker, emedan hans land låg långt från Gullbergen eller Rjnarfjällen det är Renska bergen. Och sedan nu Kongen tagit af bastet en gullring åt sin dotter Botwild, men sjelf behållit Wolunds skinande swerd, lät han afskjära Wolunds knäweksenor och sättja honom i Säfar eller Sjöstaden på en holma, där han måste gjöra åt Kongen en myckenhet af menjar, eller gull och Clenodier. Men när en gång Kongens twå söner komo til Wolund, har denna afhuggit deras hufwuden, beslagit så deras hjäßeskallar med silfwer, och af deras tänner gjort bröstkringlor, dem han alla sände til Kong Niduds Fru, at bruka dem för drickeskålar och prydnad.

äfwen en underlig sten; deslikes c. 35. en annan gullring, med en sten af denna kraft, at hwilken Kwinna honom såg, hon upwäcktes strax til kärlek emot honom, som den bar *).

Enteliga finner jag i ofwannämnde Hermans och Jarlm. S. c. 18., at en Gättinna eller stor Kwinna i Serkland eller Sircassict, benämnd Thorbjörn, haft å sin arm en, så kallad, Glärsalur eller skinande puckl, därom själfwa Sagan kan läsas i des 23. cap.

FOr öfrigit måste jag något anföra om Fingerringar, hwilka från de andra Ringar klarliga warda åtskilda, med ordet Fingergull, eller at mann haft slika Ringar på händerna och fingerna, och at de däraf blifwit dragna. Warande troligtt, at äfwen de, ofta blifwit tagna och gifna af de mindre Ringar, som finnas på de stora och wida warit hängande, och förmodeliga, sedermera tunnare nättare och lämpeligare utslagna, det jag här p. 53. har anmärkt.

Af Sturlesons Eddas 44. Dämis. har mann ofwantil förmält, at när Balldur gaf Hermod ringen Draupner, då har och Nanna sänt til Fulla et fingergull. Asimund gaf och Kongadottren i Gättahem,

Skin-

*) Om sådana, äfwen ofwantil nämda underbara ringar, i synnerhet trollringar må jag ej mycket skrifwa, emedan de af många andra äro beskrefna; det allena finner jag, jämte Kirchmann. de Annulis p. m. 199. at en del ringar, såsom Gygis, med hwilka mann kunnat gjöra sig osynlig, hafwa lika egenskap med den så kallade Orci galea, därom Hesychius handlar, nämnande och Plato l. 10. de rep. bägge, i orden; juste agendum esse monstra-

Skinwesja, et **fingergull**; såsom och Ejgil tog et fingergull och begåtwade därmed et **dwergs**, eller **liten grufwe** och **bergsbos**, barn, som och därföre läkte tilsamans hans afhuggna hand med armen, **smidande** och honom et **ganska starkt** samt bittert **swerd**. se Ejgils och Asm. S. pp. 20. 46. När Thjalar Jon wart **fastbunden** af Rodbert Jarl wid en påla, då stickade hans **moder** honom hemliga et **fingergull**, af denna natur, at ingen kunde honom se, och måtte den aldrig förgås, som honom höllt eller hade. Thjal. Jons S. c. 13.

Mann hade sådana ej allenast på **minsta fingret**, såsom den Wilhjalm Sjod berättes fått i des S. c. 19. til **wårdtekn** af Ermenlög; utan och undertiden på alla **fingren**, såsom i Bua Sagan på Rhim ställter, förmäles om Fridur, Kong Doffres på Doffrafjäll dotter, at af hännes **tijo hwita lofwa kwistar** eller fingrar, skinte **Ormarsbole**, eller gull och ringar. Wid det Jungfru Kitilrida gaf Wiglund det **tilnamnet** Wåna, då förärade hon honom i **namnfäste**, at sit **finger**, en **ring**, och skjänkte han hänne däremot en sin ring, den hans Fader hade fått af Kong Harald Hårfager. se Wigl. Wån. S. c. 12. Sigurd Brestißon feck af Håkan Jarl et **digert fingergull**, efter Joms Wikinga slaget, Sturlef. T. 1. p. 312. Et **fingergull** sände Kong Olof Haraldßon til Rogwald Jarl i Westergötland til **wårdtekn**, det Kongen sade at denna wäl skulle igenkjänna. Sturl. p. 454. Katla drog et fingergull

monstravimus, sive Gygis habeas annulum, sive Plutonis galeam. Denna Hjälm kalles märkeliga i wåra Sagor Ägishjälm, och som han ofta står nämder i wåra Sagor, med deß trällekraft, at kunna gjöra en osynlig och kraftig i största nöd, utan at rädas för något fjändawäld, så ser mann

gull af sin hand, som war stort och gott, gifwande det til Thormod, i kwädeslön och namnfäste, då hon kallade honom Kålbrunar Skalld. Thorgrima gaf Lejf et fingergull, se Grönlands Annall. c. 10. Ejgil Enhänte, gaf et dwergsbarn et fingergull af sin hand, Ejgils och Asm. S. c. 15. Thorleiker hade et stort fingergull å handen, Laxd. S. c. 73.

Njall hade et stort fingergull å handen och synte det swennen Hoskold, som tog det emot och drog på sit finger, Njals S. c. 91. Melkorka gaf Olof et fingergull, det hon fått af sin Fader i tannfä, Laxd. S. c. 25.

Hit hörer wäl större delen af de sjuhundrade gullringar, dem den känstiga gull och silfwersmeden Wolunder, har gjort och dragit på basterep i sin sal, se här p. 61. seq.

Enteliga läser mann, at Stenar warit brukade i fingerringar, såsom i Wilkina S. p. 314. sägjes, at Isold, Iron Jarls Fru, gaf Apollonio, när han skulle fria til Franka Kongens dotter, detta rådet, at taga af sig (eller Isold) et litet fingergull, som warit hännes fästemösring, i hwilken en sten war infattad, af denna natur, at om en karl droge honom på en kwinnohand, då skulle hon ogjörliga kunna annat, än älska honom, skjönt fader, broder och anförwanter, slikt sökte at afråda.

Sådana Ringars wigt, finnes af följande ord. K. Godmund i Gläsiswall gaf Thorsten Byakraft et fingergull af 3. öre, c. 4. Finboge gaf Thor et finger-

mann äfwen här af/ hwad gemensama saker, de Græker haft med wåra Pfwerboar. Jämför Thorsten Byakr. S. p. 11. Wolsunga S. p. 45. och många andra flera.

gull af 2. öre, och sade at Håkan Jarl hade gifwit sig det. Finb. R. S. c. 35. Biskop Pål gaf Bisp Nils et stort fingergull som wog 2. öre, med en kåstbar sten i. Pål Bisp. S. c. 34. Wåra Nordländingar befinnas ochså haft ringar i näsan, såsom det i Half. Branaf. S. p. 10. läses, at Gätten Järnnäsa, hade en krok på näsan, men des Gättinna Sleggja, en ring på näsan, och war deras gaman denna, at han krökte eller stack kroken i ringen, så at båda deras kroppar måste wenda sig ömse up åt x). Men at de haft öreringar, det finner jag allenast med Bartholino i Antiqq. Dan. p. 130. af Saxonis Grammat. l. 9. därest Danska Fruar och Möjor berättas, hafwa löst Kong Swen i Danmark, ur Sclaviska fångenskapen, med sådana sina ringar, samt annan kåstbar klädnad; doch har detta hänt, långt in på Christendoms tiden.

Nu återstår här allenast til at märka, det några häfdeälskare mena, at wåra beskrefna armringar med flera smärre påhängande, warit allena eller merendels

x) Israëlitiska och Ismaëlitiska eller Arabiska Kwinnor, hafwa ochså haft sådana Näseringar, å Ebræisko kallade in singulari נזם næsæm, in plurali נזמים næsamim, och נזמי nisme, dem största delen af äldre och yngre Bibliska uttålkare, hållit före betyda inaures eller öreringar, de sänste hafwa tyckt wara näsaringar, efter Buxtorfii kårta beskrifning i Bartholini Skrift de inauribus c. 19. såsom och allenast Symmachus och Theodotion kallat dem ἐπιῤῥίνια, utan twifwel öfwertygade af Ezechielis 16: 11. 12. därest צמידים armillæ in *naribus*, נזם אל אף næsæm supra vel in *naso*, och עגילים באזניהם circuli vel annuli in *auribus*, warda klart. från hwarannan åtskilde. Det och/ så wäl Clericus notis ad Genes. 24: 47. som berörde

rendels brukade den tid, inga peningar ännu woro här i landet gångbara, och at deßa ringar således warit hafda och burna i ställe för peningar, i det de skola blifwit ej allenast hela bortbytta, utan och sönderhuggna och bitarna bland säljare och köpare utdelta. Men denna meningen kan jag ännu ej så alltings bifalla, emedan 1.) Mann af wåra Sagor, samt andra documenter, ej kan wisa, at Ringar här i Norden, warit gångbarare än peningar, dem jag i en särskilt skrift har bewisat warit äldre, än den senare Oden Frialafßon, och då redan wanliga, at så af gull och silfwer, som kåppar, af all allmoga utaifwas öfwer hela Swerige, i skatt, jämför Sturleßon T. 1. pp. 10. 13. 621. OrwarOdds S. c. 6. samt Sämundar Edda i Hamarshämt, där Skillingar stå nämde, såsom Peningar i

 sama

rörde Buxtorf, hafwa måst gilla / hwilkens senares ord härom så lyda: *Nesem* ornamenti genus fuit, primariò quidem & proprie *fæminarum*, secundario autem & quandoque etiam *virorum*, argumento locorum Exod. 32: 2. 5. 35: 22. Iudice. c. 8: 24. 25. 26. Iobi 42: 11. Adhibitum & applicatum fuit *naribus*, Genes. 24: 47. Provv. 11: 22. Es. 3: 21. Ezech. 16: 12. Et *auribus* Genes. 35: 4. Exod. 32: 2. 3. Man läse och Huetiana, ou pensées diverses de M. Huet. Evesque d' Auranches p. 128. seq. Undran är / at detta næsæm, aldeles öfwerenskomer med wårt Scytho-Götiska nåsa-men eller nåsa-minne och prydnad / därlikwål נז eller næs, nåsa, ej är hos Ebræerna något brukeligit nåseord, utan de i ställe hafwa אף af, eller annat / från næs alldeles skilgachtigt namn / såsom och Grækerna *ῥινος*; wetande mann detta allena / at Grækerna kallat en ö *νῆσος*, och det ju klarliga och endast / efter Götiska ordets betydelse; ty wi kallom ännu en ö hälst halfö, Nås, emedan de merendels sträcka sig / såsom en nåsa, up ur hafwet / eller från fasta landet. Troende jag således / at i ofwannämde ord זם næsæm, är förra syllaba næs wäsentelig, och at det sama / ej efter Buxtorfii gißning / bör hänledas af זם sam, fræno, capistro, hwilket wäl öfwerenskomer med wårt Götiska töm och Tyska zaum; doch emedan ej allenast

sama Eddas Ägisdrecka, hwaraf orden redan äro här pp. 16. 18. införda, så at både Peningar och Skiljemynt redan i Asarnas tid warit brukeliga.

2.) J denna skrift, åfwen å många andra ställen, är af Sagorna andragit, at armringar warit brukade jämte tilräckeliga peningar, och det ifrån Odens tid alt in öfwer Christendoms tiden, af Kongar, Höfdingar Hjältar etc.

3.) Sådana ringar, i kraft af anförda efterdömen, warit, i forna dagar allenast för synnerliga hedersteckn, dyrbarheter och skänkesaker hafde, men aldrig ibland peningar räknade. Därföre och

4.) J Wiglundar Wänas S. c. 14. står, at tre ting wordo honom skjänkta, på resan til Norrige, af Jungfru Ketilrid och hännes fader Holmkjel, näml. en fåsjod eller peningepung, en gullring, samt en runstaf eller runekafle. J Hjalmters och Olwers S. p. 44.

at

allenast det/ af Buxtorf til sit skjäl andragna språk/ i Cantic. 1: 10 så lydande: verba legis esse Israelitis זממים *semamim*, in *maxillis* eorum, ut non *recedant* a via recta, klarliga ses/ at זמם eller semam, betyder *frænum* equorum & jumentorum, och warder altså/ både til ord och bemärkelse, skilt från נזם næsæm; utan och/ af hwad redan anfört är/ nogsamt finnes/ at förra syllaba af næsæm, är så wäl Götisk/ som richtig Ebræisk/ så at Buxtorf måste tilstå/ at detta ords primitivum, det han/ analogiæ ratione, menar bort wara נזם eller nasam, ingenstädes igenfinnes. Därhos af de här förut anförde ord/ af wår Saga och Bibliska språk/ jämte andra dylika/ dem mann åfwen af Buxtorf inryckt/ ganska tydeligen inhämtes/ at ej allenast wåra Nordländingar, utan och sjelfwa de i Judæa samt Arabia boende Österländingar, hafwa hållit näseringar/ ej för några skymferliga ting/ såsom tömar och betsel, utan heldre för en prydnad och nöjje. Altså synes och sannolikt/ at åfwen den senare omtalta syllaba, bör uttydas, om icke efter Götiskt sätt för men eller minne, monimentum, monile, doch för en blott terminatione Ebræa, hafwande jag om berörde ord men, i skriften angående Peningar/ widlöfteliga handlat.

J så

at Kämpen Härder tagit i Gättaland, i en kula, nog gull och silfwer, en dyrbar ring, och en stor pung med gull, det han sedan delte bland många männ i Kongasalen. se p. 52. Jämför Ejgil och Asmunds S. pp. 11. 20. 43. 48. Ja och

5.) Själfwa Fridthjof Fräkne (hwars sönderstyckade ring, af fästemön bekomen, andra wedersinniga, i detta målet åberopa pläga) berättes hafwa haft, jämte sin egen större och dyrbarare ring, äfwen peningar; ty när han kom förklädder i en salltgubbes habit til Kong Ring, då sägjes han c. 11. haft et stort silfwerbällte omkring sig, samt en därwid hängande stor pung, med skjära silfwerpeningar, förutan egen ring, den han efter fadren hade ärft *y*).

6.) Af bemälte Fridthjofs S. är redan ofwan til p. 31. seqq. bewisat, at han sin bekomna ring, i nöds och dödsfall, til at blidka Gudarna och få gott wäder, har sönderhuggit, men ej såsom i brist af peningar.

7.) Wåra förfäder aldrig welat, at deras ringar skulle för peningar utgifwas, eller i handel och wan-

I så måtto synas wåra / anten forna Scyther / hwilka genom sina efterkommare utfarit och intagit Palæstina, eller och äfwen wåra utfarna Mauri (dem Augustinus T. 4. quæst. in Genes. c. 15. berättar haft näseringar, och Procopius i Hist. Goth. p. 87. seq. hafwa ifrån Palæstina blifwit utdrefna af Iosua och farit til Africam) hafwa anten sådana ringar / eller och deras namn / med sig bragt och ibland berörde Österländingar låtit i bruk koma. Eljest har så Rudbeck i Atl. T. 3. som jag i Inledningen til Antiqq. p. 207. seq. hälst i en särskilt skrift de Originibus Phœnicum, nogsamt antydt / at ofwannämde Scythæ och Mauri, hafwa härstammat af wåra Götiska och Norrska midländiga Möre männ / hwarom Paulus Warnefr. in hist. Longobard. c. 2. Sturleson i Hejms Kr. och jag i berörde Inledning p. 18.

y) När mann eljest / så wäl af min Skrift / om Swenska peningar / som och af redan här ofwanföre andragna ord af Sagorna / wil eftertänka wåra hedna

del brukas, slutes klarliga af de ofwantil p. 15. anförda förbuds ord, i capitularibus och constitutionibus Caroli Magni, därmed äfwen wåra åttmänn de Saxar och Frankar, warit förbudna, at ingalunda gifwa och försälja til Köpmänn sina Brynjor (som ofta woro med gull och silfwer utzirade) ej eller sina Baugar, så wäl stora som småa ringar; emedan de allenast woro ansedda för Stridsbelöningar och hederstekn. Om berörde Frankars och Saxars härkomst från Scandinavia, har jag skrifwit i inledningen p. 14. seq. se D. Majoris Prodr. Atl. c. 19. och D. Westphal de Sacro & Libro p. 512.

8.) Är af några lika ringars hoplödning, samt de flästas orubbade endar, klart til at sluta, at de aldrig warit ämnada eller brukta, til at sönderstyckas och gå i köp eller handel.

At alt därföre några här i Norden smärre gullringar, finnas wara i bitar sönderhuggna, sådana som Auctoren i notis til Asmund Kämpabanes S. har p. 32. anfört, och här äfwen warda införde,



thu-

ehuruwål mann kan twifla, om alla deßa styckn eller bitar, warit just af brukada ringar huggna, och ej heldre med flit således, af några andra oformliga gullstånger eller stycken söndrada; det har wål håraf sin orsak, at någon wårdslös och eljest hederlig mann, emot de andra sina wederlikars wana, anten sjålf i uppehålles eller annor nöd, har sina ringar sönderstyckat, eller och dem til någon köpmann och handlande samt tarfwande mann försållt, hwilket likaledes af förbemålte Caroli M. förbud kan slutas, i synnerhet af Alb. Stadensis beråttelse p. 99. z). Så har och, anten någon ihelslagen, eller eljest dödad krigs och heders mann, kunnat på fåltet eller annorstådes lemna och mista någon ring, och andra samt köpmånn, honom sedermera öfwerkoma, eller och någon, såsom ofta i forna dagar, hålst under Christendoms tiden skjett, upbryta högarna och sådana ringar uttaga, samt widare sönderstycka, hwilket åfwen i senare tider, ja och wår, ej sållan år hånt.

Dårföre, om några fåa smårre Ringar, som på en stor ring hånga, synas ånnu i endarna wara afhuggna, dårtil har wål ingen annan wiß orsak warit, hålst

na peningars tilråckelighet / ja myckenhet / då torde mann snart koma på den tankan / at de gamla hafwa oftare gjort ringar af peningar / ån twårt om; såsom det åfwen af Xenophonte l. 6. Cyrop. beråttes om Panthea, at hon af sina peningar låtit gjöra en Brynja, en Gullhjålm samt περιβραχιόνια eller armringar / åt sin mann Abradates, då han skulle fara til strids.

z) Contigit, sågjer han / adolescentem quendam egredi e navibus, oneratum *multo auro, torque aurea & armillis.* Cui *Thuringus* obvians ait: quid sibi vult tam *ingens aurum* circa corpus tuum famelicum? cui *Saxo*: aurum gero, *emptorem* quæro; qui *fame* periclitor, cur auro delecter? Et Thuringus: quale pretium pro auro vis? Nullum, ait Saxo, mihi est discrimen in pretio, quicquid dabis, gratiam habeo. Thuringus subridens Saxoni avenam obtulit, & ille recepit.

hälst ännu åtta samt nijo sådana ringar, efter Sagornas witnesbörd, merendels fullkomliga och ej rubbada, åskådas; än at hwardera eller och några, i början, då de å den stora ringen skulle sättas, blifwit af längre **stycken afhuggna**, såsom Gullsmedar äfwen än i dag göra, i det de, alt efter ämnet, hälst om flera ringar skola göras, först förfärdiga en lång stång, och sedan hugga de den sönder i bitar eller stycken, innan de löda deßa tilhopa, hwilken lödning doch wåra förfäder, wid slika ringar, ej altid behöft göra, ehuruwäl de ochså den kånsten kunnat *a*).

Eljest berättes i Vandamanna S. cc. 24. 25. at i Kong Harald Sigurdßons tid, långt in öfwer Christendomen, på Island, har en mann, för mannsdråp, blifwit ålagd, af en, genom målsägarna, bestucken eller mutad Domare, benämd Ejgil, til at böta åtta öre silfwerm:t, och det i sådana saker, som, efter Sagans ord, ej woro en **fattig manns höfwa**, hwarmed han och **allraminst** skulle wara **nögder**. Därföre och denna sägjes blifwit därmed **swiken**, emedan han deßa bötor ogjörliga kunde åstadkoma. Berörde **Bötor** skulle han altså utgifwa, ej allenast i **Skjalldar skriflum**, eller **skjölde skraflor**, sådana som af **gull** och silfwer beståen-

a) Det mann nogsamt kan se, af en wår nyliga upfundna armring, hwarom här p. 45. därhos af Bartholini utgifna Kwinfolks armring, i Skriften de Armillis p. 48. samt af wåra förgylta och wål utzirade kåpparstegbyglor, af hwilka en i Antiquitets Archivo är förwarad, som warit upfunnen i en Kong Swerres stora hög, i Medelpa och Alö sokn wid byn Röde, åhr 1687.

beståënde, brötos af Skjöllde rånderna *b*), utan och i Baugabriotum, eller i afbrutna Ringastycken; ty at småå ringar hafwa warit i Skjöldarnas kantar, det är nogsamt bewisligit häraf, at Skjöldarna, til en del, wordo fordom kallade Baugskjalldir, eller Ringaskjölldar. Ja de gamla förmälas ochså hafwa hladat bord baugaskjolldum, eller beladdat och tätt behängt deras skjeppsbord med sådana Ringaskjölldar, se Godmund Olßons Indic. Poët. ad Sturlonidem.

Därföre mann ochså finner, at så wäl förr, som i denna omtalte Harald Sigurdssons tid, har gångsilfwer och reda peningar warit i skatt gifna både på Jsland och i Norrige; såsom i Bandamanna S. står, c. 21. at Ofejger löst up sin digra fåsjod eller stora uppräppade peningepung, den han fått af Sonen Odd, fullan af gull och silfwer c. 19. och war det räknat til öron samt marker c. 16. sedan har han stöpt eller hällt ut silfret i Ejgils tröijeskjorta, bestigande det sig til 300. silfwerpeningar, som bäst kunde finnas. Deßlikes i Hänsna Thorers S. c. 7. at Blundketil sagt, det mann ju wiste, at silfwer (i Kong Olof Tryggwasons tid) gjeck i skullder, så på Jsland som i Norrige; såsom och denna Kong i Liofwetninga S. c. 44. berättes hafwa skickat til en sin hird eller håfmann på Jsland, åtta mark wägit fä eller peningar. Och at detta silfwer, eljest gångsilfwer kallat, har altid bestått i peningar, det ser mann af Norna Gests S. c. 2. dårest och c. 6. står,

 at

b) Ty i Ejgla S. c. 100. står/ at Ejgil feck af Kong Håkan Adalst. Fostre en god skjölld, på hwilken woro 12. öre gull, såsom och i Laxdåla S. cc. 88. 89. låses/ at Skjölldarna ej allenast woro gullagda, utan och med Riddare beläten af gull/ infattade.

at denna Gests fader, som lefwat 300. åhr förr Olof Tryggwason, och altså åfwen i Wolsungarnas tid, warit rik af peningar. I Kong Harald Hårfagers tid, war en mann på Island, benämnd Thorsten Swarf, som hällte ur sin silfwerpung (silfursjod) fyratijo talde och räknade marker, se Swarfd. S. c. 13. Så bötte och i hans tid Ljotolf på Island, til Karl hin röde, trehundrade silfwerpeningar. c. 22. 31. stående och i sama Sagas 30. cap. at skatten war betald i bränt silfwer.

Sidst i berörde Kong Haralds tid berättes, at när Snorre wille kjöpa land af Borkur, bedjande honom at räcka handen fram och handsala sig landet, då har Borker swarat sig det ej wilja, förr än hwar pening wore förut betald, och dy wart silfret strax talt eller räknat, så at hwar pening gafs ut, tagande då Borker emot fäet eller peningarna, och hemulade Snorre landet, Eyrbyggia S. c. 14. En Östmann eller Norsk och Swensk Mann, fant ochså i berörde Kong Haralds tid, på Island grafsilfwer eller peningar, som woro gräfde neder i jorden, och tog så däraf 20. peningar; men Ljoter feck honom fast, då han gräfde, och sakfällte honom til trehundrade för hwar pening. Landnama S. 9: 95. Kunnande mann altså, åfwen häraf döma och sluta, at det lösa få i gull och silfwer, som Kare på Island, i Harald Gråfälls tid, berättes i Njals S. c. 152., hafwa egt, har åfwen bestått i peningar. Äfwen det myckna gull, som Thorer tog medels härjande på Finnmarken, Landnama S. 2: 66. Blifwande ochså därföre

före i Ejgla S. c. 11. berättat, at BjorgUlf, i K. Harald Hårfagers tid, köpte sig Hilldarida tilhanda med 1. öre gull, och at de sedan gått i ena säng.

At sådana peningar, äfwen warit lagda i högar, det ses, förutan af Sturlesons Hejmskr. samt Orwar Odds S. äfwen af Gretla S. c. 8. i hwilken förmäles, at Gretter, den starkaste Hjälte och Kämpe på Island, har wid Harald Hårfagers tid, tagit ur Kare hin gamles hög, en stor hop peningar, och sedan han dem til sonen Thorfinn lefwererat, erböd sig denna, at försträcka en gång fadren därmed, då han skulle fara til Things, och står därom således förmält: Thorfinner sade, at honom skulle så mycket peningar wara til redo, som han hafwa wille; men Gretter swarade sig ej behöfwa mera silfwer än til skot eller rese peningar.

Till-Läggning.

1. Mann har här p. 31. seq. samt p. 50. bewisat, at de forna Fruar och Möijor, hafwa burit Ringar på armarna; och warder detta än widare bestyrkt, at här förr p. 48. berömda Herr Secret. C. Lagerbergs berättelse om en förnäm Fru, som i Skåne, ej länge sedan skall hafwa lefwat, och äfwen altid burit på sin arm en gullring, den ochså hännes förfäder i många åldrar skola hafwa likaledes brukat.

2. Jag hade wäl bort, här p. 63. införa de fingerringars figurer, som i Kongl. Antiquitets Archivo skola finnas,

nas, sedan de, af wår snillerika och arbetsama Herr J. Wendelio, blifwit afritada och i trä utskurna, såsom han ochså, wåra här redan anförda stora gullringar, med 9. st. mindre, har wäl utskurit, och deras nätta utwärtes beskrifning mig lefwererat; men som jag berörde fingerringar, ännu ej sett, så lemnas de, til at wid et annat tilfälle, för den nyfikna Läsaren upwisas.

3. Ormarsbole, warda ringar, här p. 64. kallade, ej egenteliga af någon deras likhet med ormar, utan hälst för det, at de forna hedningar sagt, det Gripar, Drakar och Ormar förskaffat och förwarat sådana gullsaker, hwilka således af Skallderna kallades ormabol, eller drakars och ormars bo och egendom; därom jag något nämt här pp. 11. 25. och beder Läsaren, at widare, om detta målet, läsa Wolsunga S. p. 35. seqq.

4. Några tryck samt hastfel, har jag, wid på ögnandet, funnit i denna min skrift, och dy warda de nu förteknade, med begjäran, at den beskjedeliga Läsaren wille, de öfriga och förbigångna, ursäkta. Pag. 5. lin. 25. Gorlæus, P. 9. l. 29. τραχήλοις. P. 12 l. 5. p. 25. P. 13. l. 12. p. 25. seq. P. 16. l. 12. läs Thor, i ställe för: Freija haft etc. P. 32. l. 31. Lex. Philol. P. 44. l. 8. läs ethundrade femtijo nijo. P. 51. l. 21. läs: som skjänkta och ärfda efter tappra Kämpar och fäder.

